Obóz Naukowy Olimpiady Matematycznej

Zwardoń, 30 maja – 13 czerwca 2004

(wydanie drugie, nieco poprawione i uzupełnione)

Obóz Naukowy Olimpiady Matematycznej
Zwardoń, 30 maja –13 czerwca 2004

Dom wczasowy „Zgoda”, Zwardoń 45A
34-373 ZWARDOŃ
tel. 0-33-8646-328

Kadra:

Jerzy Bednarczuk
Joanna Jaszuńska
Lev Kourliandtchik
Mateusz Michałek
Adam Osękowski
Waldemar Pompe
Paweł Walter – kierownik naukowy
Jarosław Wróblewski

Olimpiada Matematyczna w internecie:
`www.om.edu.pl`

Wstęp

Obóz Naukowy Olimpiady Matematycznej odbył się w dniach 30 maja – 13 czerwca 2004 r. w Zwardoniu, w pensjonacie „Zgoda”. Kadrę obozu stanowili: Jerzy Bednarczuk, Joanna Jaszuńska, Lev Kourliandtchik, Mateusz Michałek, Adam Osękowski, Waldemar Pompe, Paweł Walter – kierownik naukowy i Jarosław Wróblewski.

W dniach 31 maja, 1, 2, 4, 7, 8, 10 i 11 czerwca uczestnicy obozu rozwiązywali zadania indywidualnie, dnia 6 czerwca odbyły się zawody drużynowe, a 3 i 12 czerwca rozegrane zostały „mecze matematyczne” (regulamin meczu znajduje się na końcu tego zeszytu).

W ramach zawodów indywidualnych można było uzyskać 174 punkty. Trzy najlepsze wyniki to: 137 punktów, 130 punktów i 113 punktów. Punkty uzyskane za poszczególne zadania przedstawia tabela na następnej stronie.

Dla uczestników obozu zorganizowane zostały dwie wycieczki: 5 czerwca piesza wycieczka na Wielką Raczę, a 9 czerwca wycieczka pociągiem do Žiliny na Słowacji.

Po obozie, w dniach 20 – 23 czerwca 2004 r., w Bilovcu w Czechach, odbyły się IV Czesko–Polsko–Słowackie Zawody Matematyczne.

W Zawodach Czesko–Polsko–Słowackich uczestniczyli uczniowie, którzy weszli w skład delegacji tych krajów na Międzynarodową Olimpiadę Matematyczną. Przewodniczącym delegacji polskiej był Waldemar Pompe, zastępcą przewodniczącego był Adam Osękowski.

W ciągu dwóch dni każdy z zawodników rozwiązywał po 3 zadania, mając na to po 4,5 godziny.

Niniejszy zeszyt zawiera wszystkie zadania z obozu, szkice ich rozwiązań, oraz zadania z IV Czesko–Polsko–Słowackich Zawodów Matematycznych wraz z rozwiązaniami.

Zeszyty z poprzednich Obozów Naukowych Olimpiady Matematycznej znajdują się na stronie internetowej Olimpiady Matematycznej: `www.om.edu.pl`.

Komitet Główny Olimpiady Matematycznej

Zestawienie ocen z zawodów indywidualnych

Zadanie	liczba prac na 6 punktów	liczba prac na 5 punktów	liczba prac na 2 punkty	liczba prac na 0 punktów
1.	5	0	0	15
2.	9	2	0	9
3.	0	0	0	20
4.	13	1	2	4
5.	19	1	0	0
6.	14	0	0	6
7.	10	8	1	1
8.	6	1	1	12
9.	8	1	0	11
10.	0	0	0	20
11.	3	6	1	10
12.	6	0	1	13
13.	10	1	1	8
14.	2	0	0	18
15.	6	1	1	12
16.	6	2	1	11
17.	2	1	0	17
18.	11	1	0	8
19.	9	0	0	11
20.	12	0	0	8
21.	4	0	2	14
22.	6	2	1	11
23.	7	2	0	11
24.	6	3	0	11
25.	0	0	2	18
26.	1	0	1	18
27.	8	0	0	12
28.	6	1	0	13
29.	1	0	1	18

Uwaga: Każda praca była oceniana w skali 0, 2, 5, 6 punktów.

Treści zadań

Zawody indywidualne:

1. Wyznaczyć największą wartość wyrażenia
$$\sin x\cos y+\sin y\cos 2z+\sin z\cos 4x$$
dla liczb rzeczywistych x, y, z.

2. Okręgi o_1 i o_2 są styczne zewnętrznie w punkcie D. Prosta k jest styczna do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach A i B. Odcinek AC jest średnicą okręgu o_1. Prosta l przechodzi przez punkt C i jest styczna do okręgu o_2 w punkcie E. Wykazać, że $AC=CE$.

3. Wyznaczyć najmniejszą liczbę nieparzystą $n>1$ o następującej własności: istnieje nieskończenie wiele liczb naturalnych, których kwadraty są równe sumom kwadratów n kolejnych liczb naturalnych.

4. Udowodnić, że dla dowolnych liczb dodatnich a, b zachodzi nierówność
$$a^a+b^b>ab\,.$$

5. Do boku CA trójkąta ABC należy taki punkt D, że $AB=CD$ oraz spełniony jest warunek $\sphericalangle ACB=\sphericalangle ABD$. Dwusieczna kąta CAB przecina bok BC w punkcie E. Udowodnić, że $AB\parallel DE$.

6. Niech $n>1$ będzie liczbą naturalną. Udowodnić, że spośród liczb
$$n^2+1,\ n^2+2,\ \ldots,\ n^2+2n$$
można wybrać trzy różne liczby a, b, c takie, że liczba a^2+b^2 jest podzielna przez c.

7. Punkt F jest środkiem boku AB trójkąta ABC. Na bokach BC i CA wybrano odpowiednio punkty D i E takie, że $\sphericalangle CDF=\sphericalangle CEF$. Poprowadzono prostą prostopadłą do BC przechodzącą przez punkt D, prostą prostopadłą do CA przechodzącą przez punkt E oraz prostą prostopadłą do AB przechodzącą przez punkt F. Udowodnić, że te trzy proste przecinają się w jednym punkcie.

8. Wykazać, że dla dowolnych liczb rzeczywistych dodatnich a, b, c, d zachodzi nierówność
$$\frac{a}{\sqrt[3]{a^3+63bcd}}+\frac{b}{\sqrt[3]{b^3+63cda}}+\frac{c}{\sqrt[3]{c^3+63dab}}+\frac{d}{\sqrt[3]{d^3+63abc}}\geqslant 1.$$

9. Punkt P leży wewnątrz czworościanu foremnego $ABCD$ o krawędzi 1. Proste AP, BP, CP, DP przecinają odpowiednio ściany BCD, CDA, DAB, ABC w punktach E, F, G, H. Wykazać, że $PE+PF+PG+PH<1$.

10. Na każdym polu planszy $n\times n$ ustawiamy jeden pionek, a następnie wykonujemy ruchy. W jednym ruchu wolno przesunąć dowolny pionek o dwa pola w prawo lub o dwa pola w dół (o ile pole docelowe znajduje się na planszy), usuwając z planszy jeden spośród pionków znajdujących się na polu pomiędzy polem wyjściowym a docelowym (ruch wolno wykonać, o ile taki pionek istnieje). Wyznaczyć wszystkie takie n, dla których poprzez ciąg ruchów można doprowadzić do sytuacji, w której wszystkie pionki nieusunięte z planszy znajdują się na jednym polu.

11. Okręgi o_1 i o_2 przecinają się w punktach A i B. Okrąg o_3 jest styczny zewnętrznie do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach C i E, a okrąg o_4 jest styczny zewnętrznie do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach D i F. Wykazać, że okrąg opisany na trójkącie ACE jest styczny do okręgu opisanego na trójkącie ADF.

12. Udowodnić, że dla dowolnych liczb dodatnich a, b, c spełniających warunek $a^2+b^2+c^2=1$ zachodzi nierówność

$$\frac{a}{1-a}+\frac{b}{1-b}+\frac{c}{1-c}\geqslant\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

13. Okrąg o, wpisany w trójkąt ABC, jest styczny do boków AB, BC i CA odpowiednio w punktach Q, E, P. Odcinek EF jest średnicą okręgu o. Proste FA, FP, FQ przecinają prostą BC odpowiednio w punktach M, K, L. Wykazać, że punkt M jest środkiem odcinka KL.

14. Udowodnić, że z dowolnych 200 liczb naturalnych można wybrać 100 liczb takich, że ich suma jest podzielna przez 100.

15. Niech $(a_1,a_2,\ldots,a_{2004})$ będzie permutacją zbioru $\{1,2,\ldots,2004\}$. Udowodnić, że zachodzi nierówność

$$\frac{a_1}{a_2}+\frac{a_2}{a_3}+\ldots+\frac{a_{2003}}{a_{2004}}+\frac{a_{2004}}{a_1}>2005.$$

16. Na płaszczyźnie dane są cztery proste drogi, z których żadne dwie nie są równoległe i żadne trzy nie przecinają się w jednym punkcie. Każdą drogą idzie ze stałą prędkością jedna z czterech osób: Fredek, Paździoch, Boczek i Walduś. Każda para przy spotkaniu wypija 2 napoje marki MF. Dowieść, że liczba wypitych napojów marki MF jest różna od 10.

17. Udowodnić, że dla dowolnej liczby naturalnej n liczba

$$\cos^n\frac{\pi}{7}+\cos^n\frac{3\pi}{7}+\cos^n\frac{5\pi}{7}$$

jest wymierna.

18. Punkty P i Q leżą wewnątrz trójkąta ABC, przy czym

$$\sphericalangle PAB = \sphericalangle PBC = \sphericalangle PCA = \alpha \quad \text{oraz} \quad \sphericalangle QAC = \sphericalangle QCB = \sphericalangle QBA = \beta .$$

Wykazać, że $\alpha = \beta$.

19. Znaleźć wszystkie liczby pierwsze p postaci $6k+1$, dla których istnieje funkcja f, określona na zbiorze liczb rzeczywistych nieujemnych, o wartościach w zbiorze liczb rzeczywistych taka, że

$$(\underbrace{f \circ f \circ \ldots \circ f}_{p \text{ razy}})(x) = 1 + x + 2\sqrt{x}.$$

20. Dany jest trójkąt ostrokątny ABC. Wysokości tego trójkąta przecinają się w punkcie H. Okrąg o średnicy AH przecina okrąg opisany na trójkącie ABC w punktach A i K. Prosta KH przecina odcinek BC w punkcie M. Wykazać, że punkt M jest środkiem odcinka BC.

21. Rozstrzygnąć, czy istnieje nieskończony ciąg liczb naturalnych taki, że żaden wyraz tego ciągu i żadna suma dowolnej liczby wyrazów tego ciągu nie jest potęgą liczby naturalnej o wykładniku całkowitym większym od 1.

22. Dany jest pięciokąt wypukły o wierzchołkach w punktach o współrzędnych całkowitych. Wykazać, że istnieje punkt o współrzędnych całkowitych leżący wewnątrz tego pięciokąta.

23. Udowodnić, że dla dowolnej liczby dodatniej a zachodzi nierówność

$$a^{a^2} + a^{2a} > 1.$$

24. Na bokach trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, prostokąty $ABDE$, $BCGF$, $CAHI$. Udowodnić, że symetralne odcinków DF, GI, HE przecinają się w jednym punkcie.

25. Zawodnicy $Z_1, Z_2, \ldots, Z_{2004}$ biorą udział w Meczu Matematycznym. Zawodnicy Z_{2003} i Z_{2004} są kapitanami i wybierają swoje drużyny według następującego algorytmu: w każdej rundzie najpierw kapitan Z_{2004} wyznacza zawodnika spośród dotąd niewybranych, a Z_{2003} decyduje, do której drużyny on trafi, następnie Z_{2003} wyznacza zawodnika spośród dotąd niewybranych, a Z_{2004} decyduje, do której drużyny on trafi. Procedura powtarzana jest do momentu, w którym jedna z drużyn będzie liczyć już 1002 zawodników – wtedy wszyscy pozostali trafiają do drużyny przeciwnej. Dla każdego i zawodnik Z_i rozwiąże podczas meczu i zadań, przy czym każde zadanie zostanie rozwiązane przez co najwyżej jednego zawodnika. Mecz wygra drużyna, która rozwiąże łącznie więcej zadań. Rozstrzygnąć, który z kapitanów (jeśli którykolwiek) posiada strategię wybierania drużyny pozwalającą mu, niezależnie od zachowania przeciwnika, zapewnić swojej drużynie zwycięstwo w Meczu Matematycznym.

26. Niech $a_1, a_2, \ldots, a_n$ będą liczbami dodatnimi spełniającymi warunek
$$a_1+a_2+\ldots+a_n=1.$$
Dla $k\in\{1, 2, \ldots, n\}$ oznaczmy $H_k=\frac{k}{\frac{1}{a_1}+\frac{1}{a_2}+\ldots+\frac{1}{a_k}}$. Udowodnić, że zachodzi nierówność $H_1+H_2+\ldots+H_n<2$.

27. Udowodnić, że równanie
$$x^3+y^3+2=z^3$$
ma nieskończenie wiele rozwiązań w liczbach naturalnych x, y, z.

28. Dany jest taki trójkąt ABC, że $BC\neq CA$. Punkty D i E leżą odpowiednio na bokach BC i CA tego trójkąta, przy czym $BD=AE$. Odcinki AD i BE przecinają się w punkcie P. Dwusieczna kąta ACB przecina odcinki AD i BE odpowiednio w punktach Q i R. Wykazać, że
$$\frac{AQ}{BP}=\frac{QP}{PR}=\frac{PD}{RE}.$$

29. Dowieść, że dla dowolnej liczby naturalnej n zbiór liczb naturalnych od 1 do $\frac{7^n-1}{2}$ można podzielić na rozłączne zbiory tak, aby w każdym zbiorze największa liczba była równa sumie pozostałych liczb z tego zbioru.

Zawody drużynowe:

1. 32 proste dzielą koło o promieniu 10 cm na pewną liczbę części. Udowodnić, że w jednej z nich da się zmieścić koło o promieniu 3 mm.

2. Przedstawić liczbę 1 w postaci sumy 99 odwrotności różnych nieparzystych liczb naturalnych.

3. Niech p i q będą różnymi liczbami pierwszymi nieparzystymi. Dowieść, że liczbę
$$\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^{q^2}}-\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^q}$$
można przedstawić w postaci
$$p\left(n_0+n_1\sqrt[q]{2}+n_2\sqrt[q]{4}+\ldots+n_{q-1}\sqrt[q]{2^{q-1}}\right),$$
gdzie liczby $n_0, n_1, n_2, \ldots n_{q-1}$ są całkowite.

4. Dana jest liczba wymierna $q\in(0,1)$ oraz taka funkcja $f:\mathbb{R}\to\mathbb{R}$, że dla dowolnych liczb rzeczywistych x, y zachodzi nierówność
$$f(qx+(1-q)y)\leqslant qf(x)+(1-q)f(y).$$
Dowieść, że dla dowolnej liczby wymiernej $r\in(0,1)$ oraz dowolnych liczb rzeczywistych x, y zachodzi nierówność
$$f(rx+(1-r)y)\leqslant rf(x)+(1-r)f(y).$$

5. Punkt P leżący wewnątrz czworokąta wypukłego $ABCD$ ma tę własność, że jego rzuty prostokątne na proste AB, BC, CD i DA leżą na jednym okręgu o. Dowieść, że środki odcinków AC i BD oraz środek okręgu o leżą na jednej prostej.

Pierwszy Mecz Matematyczny:

1. Udowodnić, że równanie $x^3+y^3+1=z^3$ ma nieskończenie wiele rozwiązań w liczbach naturalnych x, y, z.

2. Dowieść, że istnieje taka liczba naturalna $n \leqslant 100$ oraz takie liczby całkowite $x_1, x_2, \ldots, x_n$, że

$$x_1^{49}+x_2^{49}+\ldots+x_n^{49}=0\,,$$

a ponadto $x_i+x_j \neq 0$ dla dowolnych $i,j \in \{1,2,\ldots,n\}$.

3. Udowodnić, że jedyną możliwą wartością całkowitą wyrażenia

$$\frac{a^2+b^2}{ab-1},$$

gdzie a i b są liczbami naturalnymi, jest 5.

4. Dana jest liczba naturalna n i wielomian W stopnia mniejszego od n o współczynnikach rzeczywistych. Niech $S(k)$ będzie sumą cyfr liczby k. Udowodnić, że

$$\left(\sum_{i=0}^{10^n-1}(-1)^{S(i)}W(i)\right)^2 \leqslant \sum_{i=0}^{\frac{10^n-1}{9}} W^2(9i).$$

5. Dana jest liczba naturalna k. Wyznaczyć wszystkie takie liczby naturalne n, że dla dowolnych liczb rzeczywistych nieujemnych $x_1, x_2, \ldots, x_n$ o sumie n zachodzi nierówność

$$kn+\sum_{i=1}^{n} x_i^3 \leqslant n+k\sum_{i=1}^{n} x_i^2.$$

6. Rozwiązać równanie

$$z^x+1=(z+1)^y$$

w liczbach naturalnych x, y, z .

7. Dowieść, że istnieje nieskończenie wiele rozwiązań układu równań

$$\begin{cases} x^2+y^2+z^2=s^2+t^2 \\ x^4+y^4+z^4=s^4+t^4 \end{cases}$$

w liczbach naturalnych x, y, z, s, t niemających wspólnego dzielnika większego od 1.

8. Sześciokąt $ABCDEF$ jest wpisany w okrąg o. Okręgi o_1, o_2, o_3, o_4, o_5, o_6 są styczne wewnętrznie do okręgu o odpowiednio w punktach A, B, C, D, E, F. Jednocześnie styczne zewnętrznie są okręgi: o_1 i o_2, o_2 i o_3, o_3 i o_4, o_4 i o_5, o_5 i o_6, o_6 i o_1. Wykazać, że proste AD, BE i CF przecinają się w jednym punkcie.

9. Czworokąt $ABCD$ jest wpisany w okrąg. Proste AB i CD przecinają się w punkcie E, a proste AD i BC przecinają się w punkcie F. Dwusieczne kątów AED i AFB przecinają się w punkcie P. Udowodnić, że

$$[ABP]+[CDP]=[BCP]+[DAP],$$

gdzie $[XYZ]$ oznacza pole trójkąta XYZ.

10. Punkt P leży wewnątrz trójkąta ABC, przy czym $\sphericalangle PAC = \sphericalangle PBC$. Punkty K i L są rzutami prostokątnymi punktu P odpowiednio na dwusieczne kąta wewnętrznego i kąta zewnętrznego przy wierzchołku C trójkąta ABC. Punkt M jest środkiem boku AB. Wykazać, że punkty K, L, M leżą na jednej prostej.

11. Na bokach AB i AC trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, trójkąty ABF i ACE, przy czym $AF=FB$ oraz $AE=EC$. Na boku BC trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, trójkąt BCD, przy czym

$$\sphericalangle DBC = \frac{1}{2}\sphericalangle AEC \quad \text{oraz} \quad \sphericalangle DCB = \frac{1}{2}\sphericalangle AFB.$$

Odcinki AD i FE przecinają się. Dowieść, że te odcinki są prostopadłe.

Drugi Mecz Matematyczny:

1. Rozstrzygnąć, czy równanie

$$x_1^{88}+x_2^{88}+x_3^{88}+\ldots+x_{15}^{88}+x_{16}^{88}+y^8=z^8$$

ma rozwiązanie w liczbach całkowitych dodatnich.

2. Wykazać, że dla dowolnych liczb rzeczywistych a, b, c spełniających warunek $a+b+c=0$ zachodzi nierówność

$$a^2b^2+b^2c^2+c^2a^2+3 \geqslant 6abc.$$

3. Niech k będzie liczbą naturalną. Określamy ciąg (a_n) następująco:

$$a_n = 0 \quad \text{dla} \quad n<0\,;$$
$$a_0 = 1\,;$$
$$a_n = a_{n-1}+a_{n-2}+\ldots+a_{n-k}\,.$$

Wykazać, że dla każdych liczb naturalnych n, m zachodzi nierówność

$$a_n a_m \geqslant a_{n+m-1}\,.$$

4. Udowodnić, że istnieje nieskończenie wiele par liczb naturalnych x, y spełniających równanie

$$x^2-5xy+y^2+5=0.$$

5. Udowodnić, że istnieje nieskończenie wiele par liczb naturalnych a, b takich, że $a-b$ oraz a^2+3b^2+1 są sześcianami liczb całkowitych.

6. Liczby naturalne x_0, x_1, x_2, ,…, x_{28} spełniają warunek

$$x_0^{15}=x_1^{15}+x_2^{15}+\ldots+x_{28}^{15}\,.$$

Dowieść, że co najmniej jedna z liczb x_0, x_1, x_2, …, x_{28} jest podzielna przez 31.

7. Dowieść, że istnieje nieskończenie wiele liczb naturalnych n takich, że liczba $3n^2+3n+1$ jest kwadratem liczby naturalnej.

8. Dany jest trójkąt ABC, w którym $\sphericalangle ABC>90^\circ$. Punkty P i Q należą do symetralnej odcinka AB i leżą wewnątrz kąta ACB. Dowieść, że jeżeli $\sphericalangle ACP=\sphericalangle BCQ$, to $\sphericalangle PAC+\sphericalangle QBC=180^\circ$.

9. Czworokąt wypukły $ABCD$ jest wpisany w okrąg o środku O. Proste AB i CD przecinają się w punkcie E, a proste AD i BC przecinają się w punkcie F. Odcinki AC i BD przecinają się w punkcie Q. Punkt P spełnia warunki

$$EP^2=EA\cdot EB \quad \text{oraz} \quad FP^2=FB\cdot FC\,.$$

Wykazać, że punkty P, O, Q leżą na jednej prostej.

10. Dany jest sześciokąt wypukły $ABCDEF$, w którym $AB=BC$, $CD=DE$, $EF=FA$ oraz

$$\sphericalangle B+\sphericalangle D+\sphericalangle F=360^\circ\,.$$

Dane są miary kątów sześciokąta $ABCDEF$. Wyznaczyć miary kątów trójkąta BDF.

11. Liczby całkowite dodatnie x_1, x_2, ,…, x_{49}, y spełniają warunek

$$y^{16}=x_1^{16}+x_2^{16}+\ldots+x_{49}^{16}\,.$$

Dowieść, że $y>2004$.

Czesko-Polsko-Słowackie Zawody Matematyczne:

1. Udowodnić, że liczby rzeczywiste p, q, r spełniają warunek

$$p^4(q-r)^2+2p^2(q+r)+1=p^4 \tag{1}$$

wtedy i tylko wtedy, gdy równania kwadratowe

$$x^2+px+q=0\,, \quad y^2-py+r=0 \tag{2}$$

mają takie pierwiastki rzeczywiste (niekoniecznie różne), które można oznaczyć odpowiednio x_1, x_2 oraz y_1, y_2 w taki sposób, że $x_1y_1-x_2y_2=1$.

2. Udowodnić, że dla każdej liczby naturalnej k istnieje co najwyżej skończona liczba takich trójek parami różnych liczb pierwszych p, q, r, dla których liczba $qr-k$ jest podzielna przez p, liczba $pr-k$ jest podzielna przez q oraz liczba $pq-k$ jest podzielna przez r.

3. Wewnątrz czworokąta $ABCD$ wpisanego w okrąg dany jest taki punkt P, że

$$\sphericalangle BPC=\sphericalangle BAP=\sphericalangle PDC\,.$$

Oznaczmy przez E, F, G rzuty prostokątne punktu P odpowiednio na proste AB, AD, DC. Udowodnić, że trójkąt FEG jest podobny do trójkąta PBC.

4. Rozwiązać układ równań

$$\frac{1}{xy}=\frac{x}{z}+1\,, \quad \frac{1}{yz}=\frac{y}{x}+1\,, \quad \frac{1}{zx}=\frac{z}{y}+1\,.$$

w zbiorze liczb rzeczywistych.

5. Na bokach AB, BC, CA trójkąta ABC wybrano odpowiednio takie punkty K, L, M, że

$$\frac{AK}{KB}=\frac{BL}{LC}=\frac{CM}{MA}\,.$$

Udowodnić, że punkty przecięcia wysokości trójkątów ABC i KLM pokrywają się wtedy i tylko wtedy, gdy trójkąt ABC jest równoboczny.

6. Na stole leży k kupek, na których jest odpowiednio $1,2,\ldots,k$ kamyków, gdzie $k\geqslant 3$. W pierwszym kroku wybieramy trzy dowolne kupki, łączymy je w jedną i z tej nowej kupki odkładamy jeden kamyk (zabieramy go ze stołu). W drugim kroku znów łączymy pewne trzy kupki w jedną i z niej odkładamy dwa kamyki. W i-tym kroku łączymy dowolne trzy kupki, w których jest razem więcej niż i kamyków w jedną kupkę i odkładamy z niej i kamyków. Zakładamy, że po kilku krokach pozostanie na stole jedna kupka, w której jest p kamyków. Udowodnić, że liczba p jest kwadratem liczby naturalnej wtedy i tylko wtedy, gdy liczby $2k+2$ i $3k+1$ są kwadratami liczb naturalnych. Znaleźć najmniejszą liczbę k, dla której liczba p jest kwadratem liczby naturalnej.

Szkice rozwiązań

Zawody indywidualne:

1. Wyznaczyć największą wartość wyrażenia

$$\sin x \cos y + \sin y \cos 2z + \sin z \cos 4x$$

dla liczb rzeczywistych x, y, z.

Rozwiązanie

Ponieważ

$$\sin x \cos y + \sin y \cos 2z + \sin z \cos 4x \leqslant$$

$$\leqslant |\sin x \cos y| + |\sin y \cos 2z| + |\sin z \cos 4x| \leqslant |\cos y| + |\sin y| + 1$$

oraz

$$(|\cos y| + |\sin y|)^2 = 1 + |2\sin y \cos y| = 1 + |\sin 2y| \leqslant 2,$$

więc szukana wartość nie przekracza $1+\sqrt{2}$. Wystarczy już tylko zauważyć, iż wartość ta jest osiągana dla $x = \frac{1}{2}\pi$, $y = \frac{7}{4}\pi$, $z = \frac{1}{2}\pi$.

2. Okręgi o_1 i o_2 są styczne zewnętrznie w punkcie D. Prosta k jest styczna do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach A i B. Odcinek AC jest średnicą okręgu o_1. Prosta l przechodzi przez punkt C i jest styczna do okręgu o_2 w punkcie E. Wykazać, że $AC = CE$.

Rozwiązanie

Sposób I. Oznaczmy środki okręgów o_1 i o_2 odpowiednio przez O_1 i O_2. Niech D będzie punktem styczności tych okręgów. Punkty O_1, D i O_2 leżą na jednej prostej, a ponadto $AO_1 \parallel BO_2$. Stąd $\sphericalangle CO_1D = \sphericalangle BO_2D$ oraz

$$\sphericalangle O_1DC = \frac{1}{2}(180^\circ - \sphericalangle CO_1D) = \frac{1}{2}(180^\circ - \sphericalangle BO_2D) = \sphericalangle O_2DB,$$

czyli punkty B, D, C leżą na jednej prostej. Zatem

$$CE^2 = CD \cdot BC. \tag{1}$$

Zauważmy, że trójkąty ABC oraz DAC są podobne; istotnie, są one prostokątne i mają wspólny kąt ostry ACB. Stąd

$$\frac{AC}{CD} = \frac{BC}{AC},$$

czyli $AC^2 = CD \cdot BC$, co w połączeniu z (1) daje tezę.

Sposób II. Zastosujmy inwersję względem okręgu o środku w punkcie C i o promieniu CA. Obrazem prostej l jest wtedy ta sama prosta, obrazem prostej k jest okrąg o_1, zaś obrazem okręgu o_1 – prosta k. Obrazem okręgu o_2 jest okrąg styczny do obrazów prostych k i l oraz do obrazu okręgu o_1, czyli styczny do okręgu o_1, prostej l i do prostej k. Ponadto obraz okręgu o_2 leży po tej samej stronie prostej AC, co okrąg o_2. Wynika stąd, że okrąg o_2 jest okręgiem stałym dla naszej inwersji, zatem jest ortogonalny do okręgu inwersyjnego. Wobec tego długość odcinka stycznej poprowadzonej ze środka inwersji jest równa promieniowi okręgu inwersyjnego, czyli $CE=CA$, co było do okazania.

3. Wyznaczyć najmniejszą liczbę nieparzystą $n>1$ o następującej własności: istnieje nieskończenie wiele liczb naturalnych, których kwadraty są równe sumom kwadratów n kolejnych liczb naturalnych.

Rozwiązanie

Niech y będzie liczbą, której kwadrat jest sumą kwadratów kolejnych liczb całkowitych, a x niech będzie środkową z tych liczb.

Dla $n=3$ otrzymujemy

$$y^2=(x-1)^2+x^2+(x+1)^2=3x^2+2\,,$$

co nie jest możliwe, gdyż kwadrat liczby całkowitej nigdy nie daje przy dzieleniu przez 3 reszty 2.

Dla $n=5$ otrzymujemy

$$y^2=(x-2)^2+(x-1)^2+x^2+(x+1)^2+(x+2)^2=5x^2+10\,.$$

Prawa strona powyższego równania jest podzielna przez 5, a zatem lewa również; po podstawieniu $y=5z$ dostajemy

$$x^2=5z^2-2\,.$$

Jednak kwadrat liczby całkowitej nigdy nie daje przy dzieleniu przez 5 reszty 3.

Dla $n=7$ otrzymujemy

$$y^2=(x-3)^2+(x-2)^2+\ldots+(x+3)^2=7x^2+28\,.$$

Prawa strona powyższego równania dzieli się przez 7. Wynika stąd, że y dzieli się przez 7 i po podstawieniu $y=7z$ dostajemy

$$x^2=7z^2-4\,.$$

Jednak kwadrat liczby całkowitej nigdy nie daje przy dzieleniu przez 7 reszty 3.

Dla $n=9$ otrzymujemy

$$y^2=(x-4)^2+(x-3)^2+\ldots+(x+4)^2=9x^2+60\,.$$

Prawa strona jest podzielna przez 3, ale nie jest podzielna przez 9, nie może więc być kwadratem liczby całkowitej.

Dla $n=11$ otrzymujemy

$$y^2=(x-5)^2+(x-4)^2+\ldots+(x+5)^2=11x^2+110\,.$$

Prawa strona powyższego równania dzieli się przez 11, a więc y dzieli się przez 11; po podstawieniu $y=11z$ dostajemy

$$x^2-11z^2=-10\,.$$

Powyższe równanie spełnione jest dla $x=z=1$. Wykażemy, że posiada ono nieskończenie wiele rozwiązań w liczbach naturalnych x, z.

Zauważmy, że

$$10^2-11\cdot 3^2=1\,.$$

Określmy ciągi (x_k), (z_k) liczb całkowitych następująco:

$$x_k+z_k\sqrt{11}=\left(1+\sqrt{11}\right)\cdot\left(10+3\sqrt{11}\right)^k,\ k=1,\,2,\,\ldots.$$

Dla dowolnej liczby całkowitej dodatniej k mamy $x_k>0$, $z_k>0$ oraz

$$x_k^2-11z_k^2=(x_k+z_k\sqrt{11})(x_k-z_k\sqrt{11})=$$

$$= (1+\sqrt{11})(1-\sqrt{11})(10+3\sqrt{11})^k(10-3\sqrt{11})^k = -10\cdot 1^k = -10\,.$$

Wystarczy już tylko zauważyć, że dla różnych k otrzymujemy różne rozwiązania x_k, z_k; istotnie, ciąg

$$\left(1+\sqrt{11}\right)\cdot\left(10+3\sqrt{11}\right)^k,\ k=1,\,2,\,\ldots$$

jest rosnący, a zatem różnowartościowy.

4. Udowodnić, że dla dowolnych liczb dodatnich a, b zachodzi nierówność

$$a^a+b^b>ab\,.$$

Rozwiązanie

Dla dowolnej liczby dodatniej x zachodzi nierówność $x^x \geqslant x$. Wynika stąd, że dla $a<2$, $b<2$ mamy

$$a^a+b^b \geqslant a+b \geqslant 2\sqrt{ab} > ab.$$

Przypuśćmy więc, że co najmniej jedna z liczb a, b jest niemniejsza od 2. Możemy przyjąć, że $a \geqslant b$. Mamy

$$a^a+b^b > a^a \geqslant a^2 \geqslant ab,$$

a zatem i w tym przypadku nierówność jest prawdziwa.

5. Do boku CA trójkąta ABC należy taki punkt D, że $AB=CD$ oraz spełniony jest warunek $\sphericalangle ACB = \sphericalangle ABD$. Dwusieczna kąta CAB przecina bok BC w punkcie E. Udowodnić, że $AB \parallel DE$.

Rozwiązanie

Trójkąty ABC oraz ADB są podobne, a więc

$$\frac{AC}{AB}=\frac{AB}{AD}. \tag{1}$$

Z drugiej strony, na mocy twierdzenia o dwusiecznej,

$$\frac{AC}{AB}=\frac{CE}{EB}. \tag{2}$$

Równość $AB=CD$ w połączeniu ze związkami (1) i (2) daje

$$\frac{CE}{EB}=\frac{CD}{AD},$$

czyli $AB \parallel DE$.

6. Niech $n>1$ będzie liczbą naturalną. Udowodnić, że spośród liczb

$$n^2+1,\ n^2+2,\ \ldots,\ n^2+2n$$

można wybrać trzy różne liczby a, b, c takie, że liczba a^2+b^2 jest podzielna przez c.

Rozwiązanie

Dla $n=2$ liczby $a=6=2^2+2$, $b=7=2^2+2+1$, $c=5=2^2+1$ spełniają warunki zadania; dla $n=3$ wystarczy położyć $a=11=3^2+2$, $b=13=3^2+3+1$, $c=3^2+1$. Udowodnimy, że w przypadku ogólnym wystarczy wziąć $a=n^2+2$, $b=n^2+n+1$, $c=n^2+1$. Otóż

$$(n^2+2)^2+(n^2+n+1)^2 = 2n^4+2n^3+7n^2+2n+5 = (n^2+1)(2n^2+2n+5).$$

7. Punkt F jest środkiem boku AB trójkąta ABC. Na bokach BC i CA wybrano odpowiednio punkty D i E takie, że $\sphericalangle CDF = \sphericalangle CEF$. Poprowadzono prostą prostopadłą do BC przechodzącą przez punkt D, prostą prostopadłą do CA przechodzącą przez punkt E oraz prostą prostopadłą do AB przechodzącą przez punkt F. Udowodnić, że te trzy proste przecinają się w jednym punkcie.

Rozwiązanie

Niech o_1, o_2 będą okręgami opisanymi na trójkątach AFE, BFD, odpowiednio. Okręgi te przecinają się w punkcie F. Rozważymy dwa przypadki. Jeśli okręgi te są styczne, to teza zadania zachodzi w sposób oczywisty: odcinki AF, BF są wówczas średnicami odpowiednio okręgów o_1 i o_2, a stąd $\sphericalangle CDF = \sphericalangle CEF = 90^\circ$ i rozważane trzy proste przecinają się w punkcie F.

Przypuśćmy zatem, że okręgi o_1 i o_2 przecinają się w punkcie $G \neq F$. Zauważmy, że okręgi te mają te same promienie (ponieważ $AF = BF$ oraz $\sphericalangle CDF = \sphericalangle CEF$). Odcinki AG oraz BG są średnicami tych okręgów, a stąd G leży na symetralnej odcinka AB. Ponadto $\sphericalangle BDG = \sphericalangle AEG = 90^\circ$, a więc rozważane proste przecinają się w punkcie G.

8. Wykazać, że dla dowolnych liczb rzeczywistych dodatnich a, b, c, d zachodzi nierówność

$$\frac{a}{\sqrt[3]{a^3+63bcd}} + \frac{b}{\sqrt[3]{b^3+63cda}} + \frac{c}{\sqrt[3]{c^3+63dab}} + \frac{d}{\sqrt[3]{d^3+63abc}} \geqslant 1.$$

Rozwiązanie

Sposób I. Wystarczy dobrać taką liczbę p dla której zachodzi nierówność

$$(*) \qquad \frac{a}{\sqrt[3]{a^3+63bcd}} \geqslant \frac{a^p}{a^p+b^p+c^p+d^p}.$$

Wówczas analogicznie

$$\frac{b}{\sqrt[3]{b^3+63cda}} \geqslant \frac{b^p}{a^p+b^p+c^p+d^p},$$

$$\frac{c}{\sqrt[3]{c^3+63dab}} \geqslant \frac{c^p}{a^p+b^p+c^p+d^p},$$

$$\frac{d}{\sqrt[3]{d^3+63abc}} \geqslant \frac{d^p}{a^p+b^p+c^p+d^p}$$

i dodając powyższe cztery nierówności stronami dostajemy tezę.

Zajmiemy się nierównością (*); zauważmy najpierw, iż korzystając z nierówności między średnią arytmetyczną i geometryczną, otrzymujemy

$$\begin{gathered}(a^p+b^p+c^p+d^p)^3-(a^p)^3= \\ =(b^p+c^p+d^p)((a^p)^2+(b^p)^2+(c^p)^2+(d^p)^2+(a^p)^2+(ab)^p+ \\ +(ac)^p+(ad)^p+(ab)^p++(ab)^p+(ac)^p+(ac)^p+(ad)^p+(ad)^p+ \\ +(bc)^p+(bc)^p+(bd)^p+(bd)^p+(cd)^p+(cd)^p+(a^p)^2)\geqslant \\ \geqslant 3(bcd)^{p/3}\cdot 21\left(a^{5/7}\right)^p(bcd)^{3p/7}=63a^{5p/7}(bcd)^{16p/21}.\end{gathered}$$

Stąd
$$(a^p+b^p+c^p+d^p)^3 \geqslant a^{5p/7}\left(a^{16p/7}+63(bcd)^{16p/21}\right),$$
a zatem nierówność (*) zachodzi dla $p=\frac{21}{16}$.

Sposób II. Z jednorodności możemy założyć, że $a+b+c+d=1$. Korzystając z nierówności Jensena dla funkcji wypukłej
$$f(x)=\frac{1}{\sqrt[3]{x}}$$
mamy
$$\frac{a}{\sqrt[3]{a^3+63bcd}}+\frac{b}{\sqrt[3]{b^3+63cda}}+\frac{c}{\sqrt[3]{c^3+63dab}}+\frac{d}{\sqrt[3]{d^3+63abc}} \geqslant$$
$$\geqslant \frac{1}{\sqrt[3]{a^4+63abcd+b^4+63abcd+c^4+63abcd+d^4+63abcd}}=$$
$$=\frac{1}{\sqrt[3]{a^4+b^4+c^4+d^4+252abcd}}.$$
Zatem wystarczy udowodnić, że
$$a^4+b^4+c^4+d^4+252abcd \leqslant 1=(a+b+c+d)^4.$$
Upraszczając wyrazy a^4, b^4, c^4, d^4 zapisujemy prawą stronę jako sumę 252 składników. Pozostaje skorzystać z nierówności między średnią arytmetyczną i geometryczną.

9. Punkt P leży wewnątrz czworościanu foremnego $ABCD$ o krawędzi 1. Proste AP, BP, CP, DP przecinają odpowiednio ściany BCD, CDA, DAB, ABC w punktach E, F, G, H. Wykazać, że $PE+PF+PG+PH<1$.

Rozwiązanie

Oznaczmy rzuty prostokątne punktu P na ściany BCD, CAD, ABD, ABC odpowiednio przez K, L, M, N. Niech h oznacza wysokość czworościanu $ABCD$. Zachodzi następująca równość $PK+PL+PN+PM=h$ (można to udowodnić korzystając z tego, iż objętość czworościanu $ABCD$ jest równa sumie objętości czworościanów $BCDP$, $CDAP$, $DABP$, $ABCP$).

Mamy
$$\frac{PE}{PK}=\frac{AE}{h}<\frac{1}{h},$$
czyli
$$PE<\frac{PK}{h}.$$
Analogicznie
$$PF<\frac{PL}{h},\quad PG<\frac{PM}{h},\quad PH<\frac{PN}{h}.$$
Dodając stronami ostatnie cztery nierówności dostajemy
$$PE+PF+PG+PH<\frac{PK+PL+PM+PN}{h}=1.$$

10. Na każdym polu planszy $n\times n$ ustawiamy jeden pionek, a następnie wykonujemy ruchy. W jednym ruchu wolno przesunąć dowolny pionek o dwa pola w prawo lub o dwa pola w dół (o ile pole docelowe znajduje się na planszy), usuwając z planszy jeden spośród pionków znajdujących się na polu pomiędzy polem wyjściowym a docelowym (ruch wolno wykonać, o ile taki pionek istnieje). Wyznaczyć wszystkie takie n, dla których poprzez ciąg ruchów można doprowadzić do sytuacji, w której wszystkie pionki nieusunięte z planszy znajdują się na jednym polu.

Rozwiązanie

Dla $n=1$ i $n=3$ łatwo podać ciąg ruchów prowadzący do odpowiedniej sytuacji. Wykażemy, że dla innych wartości n jest to niemożliwe.

Niech (a_n) będzie ciągiem Fibonacciego, tzn. $a_1=a_2=1$ oraz $a_{n+2}=a_{n+1}+a_n$, dla $n = 1, 2, \ldots$. Polu w k-tym wierszu oraz l-tej kolumnie, $1\leqslant k, l\leqslant n$, przypisujemy liczbę $a_k a_l$.

Jak łatwo zauważyć, dowolny ruch nie zmienia sumy liczb przypisanych polom, na których znajdują się pionki (każde pole liczone jest tyle razy, ile pionków się na nim znajduje). Suma ta jest równa $(a_1+a_2+\ldots+a_n)^2=(a_{n+2}-1)^2$ (łatwy dowód indukcyjny). Załóżmy, że liczba $n>1$ spełnia warunki zadania. Wobec tego po ostatnim ruchu wszystkie pionki pozostałe na planszy znajdują się na polu w n-tej kolumnie i n-tym wierszu. Wynika stąd, że $(a_{n+2}-1)^2$ dzieli się przez a_n^2, a więc dla pewnej liczby całkowitej dodatniej k,

$$ka_n=a_{n+2}-1=a_{n+1}+a_n-1=2a_n+a_{n-1}-1,$$

czyli

$$a_{n-1}=(k-2)a_n+1.$$

Ale $a_{n-1}\leqslant a_n$, skąd $k=2$ i $a_{n-1}=1$, a zatem $n-1=1$ lub $n-1=2$, czyli $n=2$ lub $n=3$. Łatwo sprawdzić, że dla $n=2$ nie istnieje odpowiedni ciąg ruchów.

Zatem szukanymi wartościami n są 1 i 3.

11. Okręgi o_1 i o_2 przecinają się w punktach A i B. Okrąg o_3 jest styczny zewnętrznie do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach C i E, a okrąg o_4 jest styczny zewnętrznie do okręgów o_1 i o_2 odpowiednio w punktach D i F. Wykazać, że okrąg opisany na trójkącie ACE jest styczny do okręgu opisanego na trójkącie ADF.

Rozwiązanie

Zastosujmy inwersję względem okręgu o środku w punkcie A. Niech X^* oznacza obraz figury X. Proste o_1^* i o_2^* przecinają się w punkcie B^*, okrąg o_3^* jest styczny do tych prostych odpowiednio w punktach C^* i E^*, a okrąg o_4^* – odpowiednio w punktach D^* i F^*. Ponadto obydwa okręgi są zawarte w tym spośród czterech kątów wyznaczonych przez proste o_1^*, o_2^*, do którego należy punkt A, ponieważ wnętrza kół o_1, o_2 i o_3 są rozłączne (i analogicznie dla o_4).

Obrazem okręgu opisanego na trójkącie ACE jest prosta C^*E^*, zaś obrazem okręgu opisanego na trójkącie ADF jest prosta D^*F^*. Odcinki B^*C^* i B^*E^* są równe jako odcinki stycznych z punktu B^* do okręgu o_3^*, analogicznie $B^*D^*=B^*F^*$. Wobec tego proste C^*E^* i D^*F^* są równoległe, czyli okręgi opisane na trójkątach ACE i ADF są styczne.

12. Udowodnić, że dla dowolnych liczb dodatnich a, b, c spełniających warunek $a^2+b^2+c^2=1$ zachodzi nierówność

$$\frac{a}{1-a}+\frac{b}{1-b}+\frac{c}{1-c}\geqslant\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

Rozwiązanie

Sposób I. Niech $S=a+b+c$ i niech $f(x)=\frac{1}{1-x}$ dla $x\in(0,1)$. Przedstawmy nierówność w postaci:

$$\frac{a}{S}f(a)+\frac{b}{S}f(b)+\frac{c}{S}f(c)\geqslant\frac{3\sqrt{3}+3}{2S}.$$

Funkcja f jest wypukła; na mocy nierówności Jensena mamy

$$\frac{a}{S}f(a)+\frac{b}{S}f(b)+\frac{c}{S}f(c)\geqslant f\left(\frac{a^2+b^2+c^2}{S}\right)=f\left(\frac{1}{S}\right).$$

Ponieważ f jest funkcją rosnącą i $S=a+b+c\leqslant\sqrt{3}$, więc mamy:

$$f\left(\frac{1}{S}\right)\geqslant f\left(\frac{\sqrt{3}}{3}\right)=\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

Sposób II. Przedstawmy nierówność w postaci:

$$\frac{a^2}{a(1-a)}+\frac{b^2}{b(1-b)}+\frac{c^2}{c(1-c)}\geqslant\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

Niech $f(x)=\frac{1}{x(1-x)}$ dla $x\in(0,1)$. Zatem nierówność zapisuje się następująco:

$$a^2f(a)+b^2f(b)+c^2f(c)\geqslant\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

Funkcja f jest wypukła; na mocy nierówności Jensena mamy:

$$a^2f(a)+b^2f(b)+c^2f(c)\geqslant f(a^3+b^3+c^3).$$

Z nierówności pomiędzy średnimi potęgowymi otrzymujemy

$$\left(\frac{a^3+b^3+c^3}{3}\right)^{1/3}\geqslant\left(\frac{a^2+b^2+c^2}{3}\right)^{1/2}=\frac{1}{\sqrt{3}}.$$

Stąd $a^3+b^3+c^3\geqslant\frac{1}{\sqrt{3}}$. Ponieważ na odcinku $[\frac{1}{2},\,1)$ funkcja f jest rosnąca, więc

$$f(a^3+b^3+c^3)\geqslant f\left(\frac{1}{\sqrt{3}}\right)=\frac{3\sqrt{3}+3}{2}.$$

Sposób III. Dla dowolnej liczby dodatniej x zachodzi nierówność

$$\left(x-\frac{1}{\sqrt{3}}\right)^2(x+\sqrt{3}+1)\geqslant 0.$$

Jeśli $x\in(0,1)$, to jest ona równoważna związkowi

$$\frac{4}{3}\left(\frac{2}{\sqrt{3}}-1\right)\frac{x}{1-x}\geqslant x^2+\frac{1}{3}\left(1-\frac{2}{\sqrt{3}}\right).$$

Pisząc tę nierówność dla $x=a$, $x=b$, $x=c$ i sumując uzyskane trzy nierówności dostajemy nierówność równoważną nierówności z tezy zadania:

$$\frac{4}{3}\left(\frac{2}{\sqrt{3}}-1\right)\left(\frac{a}{1-a}+\frac{b}{1-b}+\frac{c}{1-c}\right)\geqslant 1+3\cdot\frac{1}{3}\left(1-\frac{2}{\sqrt{3}}\right).$$

13. Okrąg o, wpisany w trójkąt ABC, jest styczny do boków AB, BC i CA odpowiednio w punktach Q, E, P. Odcinek EF jest średnicą okręgu o. Proste FA, FP, FQ przecinają prostą BC odpowiednio w punktach M, K, L. Wykazać, że punkt M jest środkiem odcinka KL.

Rozwiązanie

Sposób I. Bez straty ogólności możemy założyć, że $AB > AC$, wtedy punkt M należy do odcinka BE. Ponadto leży on między punktami K i L, więc wystarczy wykazać, że $KM = LM$.

Udowodnijmy najpierw

Lemat: Okrąg o, wpisany w trójkąt ABC, jest styczny do boków AB, BC i CA odpowiednio w punktach Q, E, P. Okrąg o', dopisany do trójkąta ABC, jest styczny do boku BC w punkcie M. Wówczas odcinki BM i CE są równej długości.

Dowód lematu: Oznaczmy punkty styczności okręgu o' z przedłużeniami boków AB i AC odpowiednio przez Q' i P'. Porównując długości odcinków prostych stycznych, otrzymujemy

$$2\cdot BM + EM = BE + BM = BQ + BQ' = QQ' =$$

$$= PP' = CP + CP' = CE + CM = 2\cdot CE + EM,$$

czyli $BM = CE$, co kończy dowód lematu.

Przejdźmy do rozwiązania zadania:

Niech okrąg o' oraz punkty P', Q' będą takie, jak w lemacie. Zastosujmy jednokładność o środku w punkcie A i o skali $\frac{AM}{AF}$. Przeprowadza ona okrąg o na okrąg o' oraz punkty F, P, Q odpowiednio na punkty M, P', Q'.

Zauważmy, że kąt EPF, jako wpisany oparty na średnicy, jest prosty. Stąd wynika, że kąt EPK również jest prosty. Ponadto $CE=CP$, więc punkt C jest środkiem okręgu opisanego na trójkącie EPK. Wobec tego $CK = CE$; analogicznie $BL = BE$, zaś na mocy lematu $BM = CE$. Mamy zatem

$$KM = KC + CE + EM = 2\cdot CE + EM =$$

$$= 2\cdot BM + EM = BE + EM = BL + BM = LM,$$

co kończy dowód.

Sposób II. Wykażemy, że istnieją okręgi o_1, o_2 styczne do prostej BC odpowiednio w punktach K i L i takie, że punkt M leży na ich osi potęgowej. Wtedy otrzymamy $MK^2 = ML^2$, co jest równoważne tezie zadania.

Zastosujmy inwersję względem okręgu o środku w punkcie F i promieniu EF. Obrazem okręgu o jest prosta BC, zaś obrazem prostej BC jest okrąg o. Obraz prostej AC jest okręgiem stycznym do prostej BC w obrazie punktu P, czyli w punkcie K. Ponadto przechodzi przez środek inwersji F i obraz A^* punktu A. Podobnie obraz prostej AB to okrąg styczny do prostej BC w punkcie L i przechodzący przez F oraz przez A^*. Zauważmy, że punkt A^* leży na prostej FA, czyli prosta ta jest osią potęgową obrazów prostych AB i AC. Ponieważ punkt M należy do prostej FA, otrzymane okręgi spełniają podane na początku warunki, co kończy dowód.

14. Udowodnić, że z dowolnych 200 liczb naturalnych można wybrać 100 liczb takich, że ich suma jest podzielna przez 100.

Rozwiązanie

Oznaczmy przez $T(a)$ następujące twierdzenie: z $2a-1$ liczb naturalnych można wybrać a liczb, suma których jest podzielna przez a.

Udowodnimy najpierw, iż zachodzą $T(2)$ i $T(5)$. Twierdzenie $T(2)$ jest oczywiste. Zajmijmy się twierdzeniem $T(5)$.

Przypuśćmy przeciwnie, że $T(5)$ nie zachodzi. Niech $a_1, a_2, \ldots, a_9$ będą takie, że żadne pięć z nich nie daje sumy podzielnej przez 5. Dalej będziemy utożsamiać liczby równe modulo 5, więc bez straty ogólności można założyc, że $0 \leqslant a_1 \leqslant \ldots \leqslant a_9 \leqslant 4$. Gdyby wśród $a_1, a_2, \ldots, a_9$ występowały cztery różne liczby $a_{i_1}, a_{i_2}, a_{i_3}, a_{i_4}$, to dla dowolnego $k = 0, 1, 2, 3, 4$ można wybrać t, u takie, że $a_{i_t} + a_{i_u} \equiv k \pmod 5$. Tak jest, gdyż spośród par $(0,\ k)$, $(1,\ k-1)$, $(2,\ k-2)$, $(3,\ k-3)$, $(4,\ k-4)$ co najwyżej jedna zawiera dwa jednakowe elementy i każda z reszt występuje w co najwyżej dwóch parach. Zatem można wziąc dowolne $a_{i_5}, a_{i_6}, a_{i_7}$ i dobrać do nich odpowiednie a_{i_t}, a_{i_u}, tak, by $a_{i_5} + a_{i_6} + a_{i_7} + a_{i_t} + a_{i_u}$ było podzielne przez 5. Oczywistym jest, że żadna z liczb nie może wystąpić wśród $a_1, a_2, \ldots, a_9$ więcej niż cztery razy. Zatem wśród $a_1, a_2, \ldots, a_9$ występują dokładnie trzy różne liczby i każda z nich co najwyżej cztery razy. Wystarczy rozważyć 2 przypadki:

1. Te trzy liczby są kolejne. Zatem są one równe $q-1, q, q+1$ dla pewnego q (oczywiście modulo 5). Stąd któraś z konfiguracji

$$[k, k-1, k-1, k+1, k+1], [k, k, k, k+1, k-1]$$

występuje wśród liczb $a_1, a_2, \ldots, a_9$.

2. Te trzy liczby nie są kolejne. Zatem są one równe $q-2, q, q+2$ dla pewnego q. Stąd któraś z konfiguracji

$$[k, k-2, k-2, k+2, k+2], [k, k, k, k+2, k-2]$$

występuje wśród liczb $a_1, a_2, \ldots, a_9$.

Udowodnimy teraz, iż jeśli zachodzą twierdzenia $T(a)$ oraz $T(b)$, to zachodzi również twierdzenie $T(ab)$; da to natychmiast tezę zadania.

Przypuśćmy, że danych jest $2ab-1$ liczb naturalnych. Wybierzmy z nich b liczb, suma których jest podzielna przez b. Z pozostałych znów wybieramy b liczb, suma których jest podzielna przez b. Powtarzamy tę czynność $2a-1$ razy. Utworzyliśmy więc $2a-1$ grup po b liczb. Oznaczmy sumy liczb z tych grup odpowiednio przez $bS_1, bS_2, ..., bS_{2a-1}$. Spośród liczb $S_1, S_2, ..., S_{2a-1}$ wybieramy a liczb, tak, by ich suma była podzielna przez a. W ten sposób otrzymaliśmy ab liczb, których suma jest podzielna przez ab.

15. Niech $(a_1, a_2, \ldots, a_{2004})$ będzie permutacją zbioru $\{1, 2, \ldots, 2004\}$. Udowodnić, że zachodzi nierówność

$$\frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{2003}}{a_{2004}} + \frac{a_{2004}}{a_1} > 2005.$$

Rozwiązanie

Będziemy indukcyjnie dowodzić, że dla dowolnego $n \geqslant 4$ oraz dowolnej permutacji $(a_1, a_2, \ldots, a_n)$ zbioru $\{1, 2, \ldots, n\}$ zachodzi nierówność

$$\frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{n-1}}{a_n} + \frac{a_n}{a_1} > n+1.$$

Dla $n = 4$ wystarczy sprawdzić 6 przypadków, gdyż bez straty ogólności możemy przyjąć $a_1 = 1$.

$$\frac{1}{2} + \frac{2}{3} + \frac{3}{4} + \frac{4}{1} = \frac{71}{12} > 5,$$
$$\frac{1}{2} + \frac{2}{4} + \frac{4}{3} + \frac{3}{1} = \frac{16}{3} > 5,$$
$$\frac{1}{3} + \frac{3}{2} + \frac{2}{4} + \frac{4}{1} = \frac{19}{3} > 5,$$
$$\frac{1}{3} + \frac{3}{4} + \frac{4}{2} + \frac{2}{1} = \frac{61}{12} > 5,$$
$$\frac{1}{4} + \frac{4}{2} + \frac{2}{3} + \frac{3}{1} = \frac{71}{12} > 5,$$
$$\frac{1}{4} + \frac{4}{3} + \frac{3}{2} + \frac{2}{1} = \frac{61}{12} > 5.$$

Przejdźmy do kroku indukcyjnego. Niech $n \geqslant 5$ będzie liczbą naturalną. Zauważmy, że dla dowolnych liczb naturalnych $i, j < n$ zachodzi nierówność

$$\frac{i}{n} + \frac{n}{j} > \frac{i}{j} + 1.$$

Istotnie,

$$\frac{i}{n} + \frac{n}{j} - \frac{i}{j} - 1 = \frac{ij + n^2 - in - jn}{jn} = \frac{(n-i)(n-j)}{jn} > 0.$$

Niech $(a_1, a_2, \ldots, a_n)$ będzie permutacją zbioru $\{1, 2, \ldots, n\}$. Bez straty ogólności możemy przyjąć, że $a_n = n$. Wobec tego

$$\frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{n-2}}{a_{n-1}} + \frac{a_{n-1}}{a_n} + \frac{a_n}{a_1} = \frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{n-2}}{a_{n-1}} + \left(\frac{a_{n-1}}{n} + \frac{n}{a_1}\right) >$$
$$> \frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{n-2}}{a_{n-1}} + \left(\frac{a_{n-1}}{a_1} + 1\right) =$$
$$= \left(\frac{a_1}{a_2} + \frac{a_2}{a_3} + \ldots + \frac{a_{n-2}}{a_{n-1}} + \frac{a_{n-1}}{a_1}\right) + 1 > n+1.$$

16. Na płaszczyźnie dane są cztery proste drogi, z których żadne dwie nie są równoległe i żadne trzy nie przecinają się w jednym punkcie. Każdą drogą idzie ze stałą prędkością jedna z czterech osób: Fredek, Paździoch, Boczek i Walduś. Każda para przy spotkaniu wypija 2 napoje marki MF. Dowieść, że liczba wypitych napojów marki MF jest różna od 10.

Rozwiązanie

Równoważne sformułowanie zadania jest następujące: niemożliwa jest sytuacja, aby dokładnie jedna para osób się nie spotkała. Oznaczmy położenie Fredka, Paździocha, Boczka i Waldusia odpowiednio przez F, P, B i W.

Sposób I. Wprowadźmy układ współrzędnych na płaszczyźnie i rozważmy trójwymiarową przestrzeń, w której trzecią współrzędną jest czas. Ponieważ każda z osób idzie ze stałą prędkością, więc jej droga w opisanej czasoprzestrzeni jest linią prostą. Przypuśćmy, że wbrew tezie zadania było dokładnie pięć spotkań; załóżmy, że Walduś i Fredek nie spotkali się. Spotkanie dwóch osób oznacza, że ich drogi w czasoprzestrzeni przecinają się. Rozważmy płaszczyznę rozpinaną przez drogi Boczka i Paździocha. Ponieważ droga Fredka przecina zarówno drogę Boczka, jak i drogę Paździocha, więc leży ona w rozważanej płaszczyźnie. Droga Waldusia przecina drogę Boczka i Paździocha, a więc też leży w tej płaszczyźnie. Stąd drogi Fredka i Waldusia leżą w jednej płaszczyźnie i nie są równoległe, a zatem przecinają się – czyli Fredek i Walduś spotykają się.

Sposób II. Przypuśćmy, wbrew tezie, że wszystkie spotkania mają miejsce za wyjątkiem spotkania Waldusia (W) i Fredka (F). Rozważmy prostą k przechodzącą przez punkt spotkania Paździocha (P) i Boczka (B) prostopadłą do prostej przechodzącej przez punkty położenia P i B w godzinę po ich spotkaniu.

Prosta k posiada następującą własność: w każdym momencie rzuty punktów P i B na prostą k pokrywają się. Rzut Fredka na prostą k pokrywa się z rzutami P i B zarówno w momencie spotkania Fredka z Paździochem, jak i w momencie spotkania Fredka z Boczkiem. Wynika stąd, że rzuty punktów P, B, F pokrywają się w każdym momencie. Analogicznie postępujemy z punktem W. Ponieważ Walduś i Fredek rzutują się na ten sam punkt, więc znajdą się w punkcie przecięcia ich dróg w tym samym momencie.

Uwaga. Można dodatkowo wykazać, że w dowolnym momencie wszystkie cztery osoby znajdują się na jednej prostej. Przy rozwiązaniu sposobem I ta prosta to przecięcie płaszczyzny podniesionej o t z płaszczyzną, o której mowa w rozwiązaniu. Przy sposobie II obrazem tej prostej jest wspólny punkt otrzymany jako rzut punktów W, F, B i P.

17. Udowodnić, że dla dowolnej liczby naturalnej n liczba
$$\cos^n \frac{\pi}{7} + \cos^n \frac{3\pi}{7} + \cos^n \frac{5\pi}{7}$$
jest wymierna.

Rozwiązanie

Oznaczmy
$$r_n = \cos^n \frac{\pi}{7} + \cos^n \frac{3\pi}{7} + \cos^n \frac{5\pi}{7},\ n \geqslant 0.$$
Niech
$$c_k = \cos \frac{k\pi}{7},\ k = 0, \pm 1, \pm 2, \ldots.$$
Zauważmy, że c_k jest współrzędną x jednostkowego wektora $\vec{e_k}$, który tworzy kąt $\frac{k\pi}{7}$ z dodatnią półosią x. Łatwo sprawdzić, że $c_{7+m} = c_{7-m} = -c_m$.

Zauważmy, że zachodzi równość

$$(*)\qquad \overrightarrow{e_1}+\overrightarrow{e_3}+\overrightarrow{e_5}+\overrightarrow{e_7}+\overrightarrow{e_{-5}}+\overrightarrow{e_{-3}}+\overrightarrow{e_{-1}}=\overrightarrow{0}.$$

Istotnie, po obrocie o kąt $\frac{2\pi}{7}$ cały układ wektorów przechodzi w siebie, więc suma nie zmienia się, a więc jest równa $\overrightarrow{0}$.

Z równania (*) natychmiast wynika, że $c_7+2c_1+2c_3+2c_5=0$, skąd

$$r_1=c_1+c_3+c_5=-\frac{1}{2}c_7=\frac{1}{2}.$$

Ponieważ

$$2c_1^2=c_2+1=-c_5+1,\quad 2c_3^2=c_6+1=-c_1+1,\quad 2c_5=c_{10}+1=-c_3+1,$$

więc

$$r_2=c_1^2+c_3^2+c_5^2=\frac{1}{2}(3-c_1-c_3-c_5)=\frac{5}{4}.$$

Udowodnimy, że liczby c_1, c_3, c_5 są pierwiastkami wielomianu o współczynnikach wymiernych. Rozważmy wielomian

$$W(x)=(x-c_1)(x-c_3)(x-c_5)=x^3+a_2x^2+a_1x+a_0.$$

Mamy

$$a_2=-(c_1+c_3+c_5)=-r_1=-\frac{1}{2},$$

$$a_1=c_1c_3+c_3c_5+c_5c_1=\frac{1}{2}((c_1+c_3+c_5)^2-c_1^2-c_3^2-c_5^2)=\frac{1}{2}(r_1^2-r_2)=-\frac{1}{2},$$

$$a_0=-c_1c_3c_5=-c_1c_2c_4=-\cos\frac{\pi}{7}\cos\frac{2\pi}{7}\cos\frac{4\pi}{7}=-\frac{8\sin\frac{\pi}{7}\cos\frac{\pi}{7}\cos\frac{2\pi}{7}\cos\frac{4\pi}{7}}{8\sin\frac{\pi}{7}}=$$

$$=-\frac{4\sin\frac{2\pi}{7}\cos\frac{2\pi}{7}\cos\frac{4\pi}{7}}{8\sin\frac{\pi}{7}}=-\frac{2\sin\frac{4\pi}{7}\cos\frac{4\pi}{7}}{8\sin\frac{\pi}{7}}=-\frac{\sin\frac{8\pi}{7}}{8\sin\frac{\pi}{7}}=\frac{1}{8}.$$

Zatem dla każdego $i=1$, 3, 5 spełniona jest równość

$$c_i^3-\frac{1}{2}c_i^2-\frac{1}{2}c_i+\frac{1}{8}=0.$$

A więc dla każdego $n\geqslant 2$ mamy

$$c_i^{n+1}=\frac{1}{2}c_i^n+\frac{1}{2}c_i^{n-1}-\frac{1}{8}c_i^{n-2}.$$

Dodając trzy równości, odpowiadające $i=1$, 3, 5, uzyskujemy

$$r_{n+1}=\frac{1}{2}r_n+\frac{1}{2}r_{n-1}-\frac{1}{8}r_{n-2}.$$

Ponieważ r_0, r_1 i r_2 są wymierne, więc wszystkie liczby r_n są wymierne.

18. Punkty P i Q leżą wewnątrz trójkąta ABC, przy czym

$$\sphericalangle PAB=\sphericalangle PBC=\sphericalangle PCA=\alpha \quad\text{oraz}\quad \sphericalangle QAC=\sphericalangle QCB=\sphericalangle QBA=\beta.$$

Wykazać, że $\alpha=\beta$.

Rozwiązanie

Oznaczmy przez P' punkt izogonalnie sprzężony do punktu P. Wówczas

$$\sphericalangle P'AC = \sphericalangle P'CB = \sphericalangle P'BA = \alpha .$$

Ponieważ punkt X spełniający równości $\sphericalangle XAC = \sphericalangle XCB = \sphericalangle XBA$ jest wyznaczony jednoznacznie w trójkącie ABC, więc mamy $P' = Q$, a więc $\alpha = \beta$.

19. Znaleźć wszystkie liczby pierwsze p postaci $6k+1$, dla których istnieje funkcja f, określona na zbiorze liczb rzeczywistych nieujemnych, o wartościach w zbiorze liczb rzeczywistych taka, że

$$(\underbrace{f \circ f \circ \ldots \circ f}_{p \text{ razy}})(x) = 1 + x + 2\sqrt{x}.$$

Rozwiązanie

Określmy

$$f(x) = (\frac{1}{p} + \sqrt{x})^2.$$

Udowodnimy indukcyjnie, że dla każdego n

$$(*) \qquad (\underbrace{f \circ f \circ \ldots \circ f}_{n \text{ razy}})(x) = (\frac{n}{p} + \sqrt{x})^2,$$

co dowiedzie, iż wszystkie liczby pierwsze postaci $6k+1$ mają żądaną własność. Dla $n = 1$ równość (*) to definicja f. Dla $n > 1$,

$$(\underbrace{f \circ f \circ \ldots \circ f}_{n \text{ razy}}) = f((\frac{n-1}{p} + \sqrt{x})^2) =$$

$$(\frac{1}{p} + \frac{n-1}{p} + \sqrt{x})^2 = (\frac{n}{p} + \sqrt{x})^2.$$

20. Dany jest trójkąt ostrokątny ABC. Wysokości tego trójkąta przecinają się w punkcie H. Okrąg o średnicy AH przecina okrąg opisany na trójkącie ABC w punktach A i K. Prosta KH przecina odcinek BC w punkcie M. Wykazać, że punkt M jest środkiem odcinka BC.

Rozwiązanie

Lemat: Dany jest trójkąt ostrokątny ABC wpisany w okrąg o, punkt H jest jego ortocentrum. Obrazy H w symetriach względem boków trójkąta leżą na okręgu o.

Dowód lematu: Niech AR będzie wysokością trójkąta ABC, zaś H' niech będzie punktem przecięcia półprostej $AH^{\rightarrow}$ z okręgiem o. Wykażemy, że H' jest obrazem punktu H w symetrii względem boku BC. W tym celu wystarczy udowodnić, że $HR = H'R$.

Zauważmy, że trójkąty CBP i CAR są podobne, zaś kąty $\sphericalangle CBH'$ i $\sphericalangle CAH'$ są wpisane oparte na tym samym łuku. Wobec tego

$$\sphericalangle RBH = \sphericalangle CBP = \sphericalangle CAR = \sphericalangle CAH' = \sphericalangle CBH' = \sphericalangle RBH'.$$

Odcinek BR jest zatem jednocześnie wysokością i dwusieczną w trójkącie HBH', zatem jest też środkową, czyli $HR = H'R$, co kończy dowód lematu.

Rozwiązanie zadania: Zauważmy, że średnicą okręgu opisanego na trójkącie APQ jest odcinek AH. Niech N będzie środkiem boku BC, półprosta $NH^{\rightarrow}$ niech przecina okrąg opisany na trójkącie ABC w punkcie L. Wykażemy, że $\sphericalangle ALH = 90^\circ$, czyli $L = K$.

Niech punkt O będzie środkiem okręgu o opisanego na trójkącie ABC, punkt H' obrazem H w symetrii względem boku BC, punkt H'' obrazem H w symetrii środkowej względem punktu M. Na mocy lematu punkt H' leży na okręgu o. Punkt H'' jest jego obrazem w symetrii względem symetralnej cięciwy BC, więc też leży na okręgu o. Ta symetralna cięciwy BC przechodzi przez punkt O, a prosta AH' jest do niej równoległa, więc punkt O jest środkiem odcinka AH''. Stąd kąt ALH'', jako wpisany oparty na średnicy okręgu o, jest prosty. To kończy dowód, ponieważ $\sphericalangle ALH = \sphericalangle ALH''$.

21. Rozstrzygnąć, czy istnieje nieskończony ciąg liczb naturalnych taki, że żaden wyraz tego ciągu i żadna suma dowolnej liczby wyrazów tego ciągu nie jest potęgą liczby naturalnej o wykładniku całkowitym większym od 1.

Rozwiązanie

Szukanym ciągiem jest ciąg

$$2,\quad 2^2\cdot 3,\quad 2^2\cdot 3^2\cdot 5,\quad 2^2\cdot 3^2\cdot 5^2\cdot 7,\quad \ldots,\quad 2^2\cdot 3^2\cdot\ldots\cdot {p_{n-1}}^2\cdot p_n,\quad \ldots,$$

gdzie p_n oznacza n-tą liczbę pierwszą. Żadna suma wyrazów tego ciągu nie jest potęgą liczby naturalnej, ponieważ każda z takich sum jest podzielna przez p_k, gdzie k jest najmniejszym z numerów wyrazów ciągu wchodzących w skład tej sumy i nie jest podzielna przez ${p_k}^2$.

22. Dany jest pięciokąt wypukły o wierzchołkach w punktach o współrzędnych całkowitych. Wykazać, że istnieje punkt o współrzędnych całkowitych leżący wewnątrz tego pięciokąta.

Rozwiązanie

Niech $ABCDE$ będzie pięciokątem wypukłym o wierzchołkach w punktach kratowych, zawartym w danym pięciokącie i mającym najmniejsze pole. Z zasady szufladkowej wynika, że środek pewnej przekątnej pięciokąta $ABCDE$ lub środek jednego z jego boków jest punktem kratowym. W pierwszym przypadku teza zadania jest spełniona. W drugim przypadku przyjmijmy, że X jest środkiem odcinka AB. Wówczas pięciokąt $XBCDE$ ma wierzchołki w punktach kratowych, jest zawarty w wyjściowym pięciokącie oraz ma pole mniejsze od pola pięciokąta $ABCDE$. Uzykana sprzeczność dowodzi, że istnieje punkt kratowy leżący wewnątrz pięciokąta $ABCDE$.

23. Udowodnić, że dla dowolnej liczby dodatniej a zachodzi nierówność

$$a^{a^2} + a^{2a} > 1.$$

Rozwiązanie

Udowodnimy, że dla dowolnych liczb dodatnich a i b zachodzi nierówność

$$a^b + b^a > 1.$$

Nierówność ta natychmiast pociąga za sobą tezę zadania: wystarczy przyjąć $b = a^2$.

Jeżeli $a \geqslant 1$ lub $b \geqslant 1$ to nierówność zachodzi w sposób oczywisty. Przypuśćmy zatem, że $a, b \in (0,1)$. Udowodnimy, że

$$a^b > \frac{a}{a+b}, \quad b^a > \frac{b}{a+b}.$$

Ze względu na symetrię wystarczy udowodnić tylko pierwszą z tych nierówności. Na mocy nierówności Bernoulliego,

$$\left(1+\frac{b}{a}\right)^{1/b} > 1+\frac{1}{a} > \frac{1}{a}.$$

Wystarczy już tylko obie strony podnieść do potęgi b.

24. Na bokach trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, prostokąty $ABDE$, $BCGF$, $CAHI$. Udowodnić, że symetralne odcinków DF, GI, HE przecinają się w jednym punkcie.

Rozwiązanie

Sposób I. Oznaczmy przez P punkt przecięcia symetralnych odcinków DF i GI. Wówczas

$$\begin{aligned} PH^2 - PE^2 &= (PI^2 + PA^2 - PC^2) - (PD^2 + PA^2 - PB^2) = \\ &= PI^2 - PC^2 - PD^2 + PB^2 = PG^2 - PC^2 - PF^2 + PB^2 = 0, \end{aligned}$$

skąd wynika, że punkt P leży na symetralnej odcinka HE.

Sposób II. Dla ustalenia uwagi przyjmijmy, że trójkąt ABC jest ostrokątny. Dowód dla pozostałych trójkątów przebiega analogicznie.

Oznaczmy przez K, L, M środki okręgów opisanych odpowiednio na trójkątach AHE, BDG, CFI. Wówczas proste KA, LB, MC przecinają się w jednym punkcie S – środku jednokładności trójkątów ABC i KLM. Niech X, Y, Z będą odpowiednio środkami odcinków HE, DG, FI. Wówczas

$$\sphericalangle AKM = \tfrac{1}{2}\sphericalangle AKH = \sphericalangle AEH = \sphericalangle XKL.$$

Zatem proste KX, LY, MZ, czyli symetralne odcinków HE, DF, GI, przecinają się w jednym punkcie – izogonalnie sprzężonym do punktu S.

25. Zawodnicy $Z_1, Z_2, \ldots, Z_{2004}$ biorą udział w Meczu Matematycznym. Zawodnicy Z_{2003} i Z_{2004} są kapitanami i wybierają swoje drużyny według następującego algorytmu: w każdej rundzie najpierw kapitan Z_{2004} wyznacza zawodnika spośród dotąd niewybranych, a Z_{2003} decyduje, do której drużyny on trafi, następnie Z_{2003} wyznacza zawodnika spośród dotąd niewybranych, a Z_{2004} decyduje, do której drużyny on trafi. Procedura powtarzana jest do momentu, w którym jedna z drużyn będzie liczyć już 1002 zawodników – wtedy wszyscy pozostali trafiają do drużyny przeciwnej. Dla każdego i zawodnik Z_i rozwiąże podczas meczu i zadań, przy czym każde zadanie zostanie rozwiązane przez co najwyżej jednego zawodnika. Mecz wygra drużyna, która rozwiąże łącznie więcej zadań. Rozstrzygnąć, który z kapitanów (jeśli którykolwiek) posiada strategię wybierania drużyny pozwalającą mu, niezależnie od zachowania przeciwnika, zapewnić swojej drużynie zwycięstwo w Meczu Matematycznym.

Rozwiązanie

Najpierw przedstawimy strategię kapitana Z_{2003} zapewniającą mu co najmniej remis. Otóż w każdej rundzie, w której Z_{2004} wyznaczy Z_k, Z_{2003} bierze go do swojej drużyny, jeśli tylko $k \geqslant 1002$, w przeciwnym wypadku go odrzuca. Następnie wyznacza zawodnika Z_{2003-k}. Po tak rozegranej rundzie albo którać z drużyn wzbogaci się o dwóch zawodników i 2005 zadań, albo obie drużyny wezmą po jednym zawodniku, przy czym Z_{2003} weźmie zawodnika o większym numerze niż Z_{2004}. Ponieważ jednak Z_{2003} ma w swej drużynie do obsadzenia nieparzystą liczbę miejsc, to w którejś rundzie musiał wziąć dokładnie jednego zawodnika, a zatem zyskać przewagę nad drużyną zawodnika Z_{2004} i co najmniej wyrównać liczbę zadań rozwiązanych podczas Meczu.

Strategia kapitana Z_{2004} może natomiast wyglądać jak poniżej:
Na początku gry wyznacza on zawodnika Z_{1002}, a na kolejne ruchy przeciwnika reaguje następująco (załóżmy, że przeciwnik wyznaczył zawodnika Z_k):

Przypadek 1. $k=1001$. Wtedy podejmuje taką decyzję, aby Z_{1001} i Z_{1002} znaleźli się w różnych drużynach. Na takiej "wymianie" może on stracić co najwyżej jedno zadanie. Dalej wyznacza zgodnie z metodą opisaną w przypadku 2.

Przypadek 2. $k \neq 1001$. Jeśli $k \geqslant 1002$, to bierze tego zawodnika, w przeciwnym wypadku go odrzuca i w najbliższej rundzie: jeżeli Z_{2003-k} jest jeszcze niewybrany, to go wyznacza, jeżeli już był, to wyznacza dowolnego zawodnika Z_l takiego, że Z_{2003-l} również pozostaje nadal niewybrany. Łatwo zauważyć, że przy tej strategii taki zawodnik będzie zawsze istnieć (par postaci $(i, 2003-i)$ jest nieparzyście wiele, więc jeśli drugi gracz mógl "napocząć" nową parę, to pierwszy w kolejnym ruchu także będzie mógl to zrobić).

Rozumowanie analogiczne do przedstawionego przy strategii kapitana Z_{2003} pokazuje, że, pomijając kapitanów zawodników Z_{1001} i Z_{1002}, którzy znajdą się na pewno w przeciwnych drużynach, zawodnicy wybrani przez Z_{2004} rozwiążą w sumie przynajmniej tyle zadań, co zawodnicy wybrani przez Z_{2003}.

26. Niech $a_1, a_2, \ldots, a_n$ będą liczbami dodatnimi spełniającymi warunek

$$a_1 + a_2 + \ldots + a_n = 1.$$

Dla $k \in \{1, 2, \ldots, n\}$ oznaczmy $H_k = \frac{k}{\frac{1}{a_1}+\frac{1}{a_2}+\ldots+\frac{1}{a_k}}$. Udowodnić, że zachodzi nierówność $H_1 + H_2 + \ldots + H_n < 2$.

Rozwiązanie

Udowodnimy najpierw, że

$$(*) \qquad H_k \leqslant \frac{4}{k(k+1)^2}(a_1 + 4a_2 + \ldots + k^2 a_k).$$

Korzystając z nierówności Schwarza mamy

$$\left(\frac{1}{a_1}+\frac{1}{a_2}+\ldots+\frac{1}{a_k}\right)(a_1 + 4a_2 + \ldots + k^2 a_k) =$$

$$= \left(\left(\sqrt{\frac{1}{a_1}}\right)^2 + \left(\sqrt{\frac{1}{a_2}}\right)^2 + \ldots + \left(\sqrt{\frac{1}{a_k}}\right)^2\right)((\sqrt{a_1})^2 + (2\sqrt{a_2})^2 + \ldots + (k\sqrt{a_k})^2) \geqslant$$

$$\geqslant \left(\sqrt{\frac{1}{a_1}}\cdot\sqrt{a_1} + \sqrt{\frac{1}{a_2}}\cdot 2\sqrt{a_2} + \ldots + \sqrt{\frac{1}{a_k}}\cdot k\sqrt{a_k}\right)^2 =$$

$$=(1+2+\ldots+k)^2=\frac{k^2(k+1)^2}{4},$$

skąd bezpośrednio wynika nierówność (*).

Dodając stronami nierówności (*) dla $k=1, 2, \ldots, n$ otrzymujemy nierówność

$$H_1+H_2+\ldots+H_n \leqslant \alpha_1 a_1+\alpha_2 a_2+\ldots+\alpha_n a_n,$$

gdzie

$$\alpha_i=4i^2\left(\frac{1}{i(i+1)^2}+\frac{1}{(i+1)(i+2)^2}+\ldots+\frac{1}{n(n+1)^2}\right).$$

Do rozwiązania zadania pozostało więc wykazać, iż $\alpha_i<2$ dla $i=1, 2, \ldots, n$. Zauważmy, że dla każdej liczby naturalnej m mamy

$$\frac{1}{m(m+1)^2}<\frac{1}{2}\cdot\frac{2m+1}{m^2(m+1)^2}=\frac{1}{2}\left(\frac{1}{m^2}-\frac{1}{(m+1)^2}\right).$$

Zatem dla każdego $i\in\{1, 2, \ldots, n\}$

$$\alpha_i<4i^2\cdot\frac{1}{2}\left(\frac{1}{i^2}-\frac{1}{(i+1)^2}+\frac{1}{(i+1)^2}-\frac{1}{(i+2)^2}+\ldots+\frac{1}{n^2}-\frac{1}{(n+1)^2}\right)=$$
$$=2i^2\left(\frac{1}{i^2}-\frac{1}{(n+1)^2}\right)<2.$$

27. Udowodnić, że równanie

$$x^3+y^3+2=z^3$$

ma nieskończenie wiele rozwiązań w liczbach naturalnych x, y, z.

Rozwiązanie

Zachodzi tożsamość

$$(k-1)^3+6k^2+2=(k+1)^3.$$

Wybierzmy takie k, aby liczba $6k^2$ była sześcianem liczby naturalnej, np. $k=6m^3$; otrzymujemy równość

$$(6m^3-1)^3+(6m^2)^3+2=(6m^3+1)^3.$$

Zatem wszystkie trójki postaci $(6m^3-1,\ 6m^2,\ 6m^3+1)$ są rozwiązaniami równania.

28. Dany jest taki trójkąt ABC, że $BC\neq CA$. Punkty D i E leżą odpowiednio na bokach BC i CA tego trójkąta, przy czym $BD=AE$. Odcinki AD i BE przecinają się w punkcie P. Dwusieczna kąta ACB przecina odcinki AD i BE odpowiednio w punktach Q i R. Wykazać, że

$$\frac{AQ}{BP}=\frac{QP}{PR}=\frac{PD}{RE}.$$

Rozwiązanie

Oznaczmy przez K, L, M odpowiednio środki odcinków CP, DE, AB. Wówczas punkty K, L, M leżą na jednej prostej. Ponieważ $\overrightarrow{EA}+\overrightarrow{DB}=2\overrightarrow{LM}$ oraz $EA=DB$, więc prosta LM jest równoległa do prostej CQ, a więc $KM\parallel CQ$.

Oznaczmy przez F punkt przecięcia prostych CQ i AB. Niech ponadto G będzie punktem symetrycznym do punktu F względem punktu M. Wówczas $AF = GB$ oraz $CF \parallel PG$. Niech ℓ będzie dowolną prostą prostopadłą do dwusiecznej kąta ACB.

Oznaczmy przez A', B', C', D', E', P' odpowiednio rzuty prostokątne punktów A, B, C, D, E, P na prostą ℓ. Wtedy $A'E' = B'D'$ oraz $E'C' = P'D'$, skąd bezpośrednio wynika teza.

29. Dowieść, że dla dowolnej liczby naturalnej n zbiór liczb naturalnych od 1 do $\frac{7^n-1}{2}$ można podzielić na rozłączne zbiory tak, aby w każdym zbiorze największa liczba była równa sumie pozostałych liczb z tego zbioru.

Rozwiązanie

Dla $n=1$ teza zadania jest oczywista. Dla pozostałych n teza zadania wynika indukcyjnie z następującego faktu:

Dla dowolnej liczby naturalnej k, zbiór liczb od $k+1$ do $7k+3$ można podzielić na rozłączne zbiory tak, aby w każdym zbiorze największa liczba była równa sumie pozostałych liczb z tego zbioru.

Podziałem spełniającym powyższy warunek jest:

$$\{k+1,\ 4k+2,\ 5k+3\},\ \ \{k+2,\ 4k+3,\ 5k+5\},\ \ \{k+3,\ 4k+4,\ 5k+7\},\ \ldots$$

$$\ldots,\ \{2k-1,\ 5k,\ 7k-1\},\ \ \{2k,\ 5k+1,\ 7k+1\},\ \ \{2k+1,\ 5k+2,\ 7k+3\},$$

$$\{2k+2,\ 3k+2,\ 5k+4\},\ \ \{2k+3,\ 3k+3,\ 5k+6\},\ \ \{2k+4,\ 3k+4,\ 5k+8\},\ \ldots$$

$$\ldots,\ \{3k-1,\ 4k-1,\ 7k-2\},\ \ \{3k,\ 4k,\ 7k\},\ \ \{3k+1,\ 4k+1,\ 7k+2\}.$$

Zawody drużynowe:

1. 32 proste dzielą koło o promieniu 10 cm na pewną liczbę części. Udowodnić, że w jednej z nich da się zmieścić koło o promieniu 3 mm.

Rozwiązanie

Przypuśćmy, że nie istnieje taka część, w której możnaby pomieścić okrąg o promieniu 3 mm. Dla każdej z prostych utwórzmy strefę między dwoma równoległymi do danej prostej biegnącymi w odległości 3 mm od niej. Tak więc te strefy pokrywają koło o promieniu $(100-3)mm$. Spróbujmy oszacować pole pokryte tymi strefami. W tym celu postępujemy w następujący sposób: rozpatrzmy sferę o środku wspólnym ze środkiem naszego koła i promieniu $R = 97mm$. Przez proste ograniczające każdą ze stref prowadzimy płaszczyzny naszego koła. Tak więc otrzymane na sferze strefy powinny ją w całości pokrywać. Każda ze stref na sferze wycina pole $2\pi \cdot 6mm \cdot R$. Pole całej sfery wynosi $4\pi R^2$. Stąd otrzymujemy $2\pi \cdot 6mm \cdot R \cdot 32 \geqslant 4\pi R^2$, co prowadzi do nierówności $96 \geqslant 97$.

2. Przedstawić liczbę 1 w postaci sumy 99 odwrotności różnych nieparzystych liczb naturalnych.

Rozwiązanie

Zauważmy, że liczba $945=3^3\cdot 5\cdot 7$ ma 15 dzielników właściwych o sumie 975. Usuwając spośród nich liczby 1, 3, 5 i 21 otrzymamy przedstawienie liczby 945 w postaci sumy 11 jej dzielników:

$$945=315+189+135+105+63+45+35+27+15+9+7.$$

Stąd uzyskujemy równość:

$$1=\frac{1}{3}+\frac{1}{5}+\frac{1}{7}+\frac{1}{9}+\frac{1}{15}+\frac{1}{21}+\frac{1}{27}+\frac{1}{35}+\frac{1}{63}+\frac{1}{105}+\frac{1}{135}.$$

Zauważmy, że zachodzi tożsamość:

$$\frac{1}{3a}=\frac{1}{5a}+\frac{1}{9a}+\frac{1}{45a}.$$

Posługując się tą równością, z podanego wyżej przedstawienia jedynki jako sumy jedenastu ułamków kolejno możemy uzyskać odpowiednie przedstawienia jedynki jako sumy 13, 15, 17, ..., 99 ułamków egipskich o mianownikach nieparzystych.

3. Niech p i q będą różnymi liczbami pierwszymi nieparzystymi. Dowieść, że liczbę

$$\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^{q^2}}-\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^q}$$

można przedstawić w postaci

$$p\left(n_0+n_1\sqrt[q]{2}+n_2\sqrt[q]{4}+\ldots+n_{q-1}\sqrt[q]{2^{q-1}}\right),$$

gdzie liczby $n_0, n_1, n_2, \ldots n_{q-1}$ są całkowite.

Rozwiązanie

Niech $\mathbb{Z}\left[\sqrt[q]{2}\right]$ oznacza zbiór liczb postaci

$$n_0+n_1\sqrt[q]{2}+n_2\sqrt[q]{4}+\ldots+n_{q-1}\sqrt[q]{2^{q-1}}.$$

Dla liczb $a,b\in\mathbb{Z}\left[\sqrt[q]{2}\right]$ niech zapis $a\equiv b\pmod p$ oznacza, że liczba $a-b$ jest postaci

$$p\left(n_0+n_1\sqrt[q]{2}+n_2\sqrt[q]{4}+\ldots+n_{q-1}\sqrt[q]{2^{q-1}}\right).$$

Ponieważ współczynniki dwumianu Newtona $\binom{p}{k}$ są podzielne przez liczbę p dla $1\leqslant k\leqslant p-1$, więc dla dowolnych $a,b\in\mathbb{Z}\left[\sqrt[q]{2}\right]$ mamy

$$(a+b)^p\equiv a^p+b^p$$

i podobnie dla dowolnego m

$$(a+b)^{p^m}\equiv a^{p^m}+b^{p^m}.$$

Teza zadania polega na udowodnieniu

$$\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^{q^2}}\equiv\left(1+\sqrt[q]{2}\right)^{p^q}\pmod p,$$

czyli

$$2^{p^{q^2}/q}\equiv 2^{p^q/q}\pmod p,$$

co z kolei można otrzymać przez obustronne podniesienie

$$2^{p^{q(q-1)}/q}\equiv 2^{1/q}\pmod p$$

do potęgi p^q. Ostatni warunek wynika z małego twierdzenia Fermata, jeżeli liczba $p^{q(q-1)}-1$ jest podzielna przez $q(p-1)$.

Liczba $p^{q-1}-1$ jest podzielna przez q i przez $p-1$, więc jest podzielna przez $q(p-1)$, o ile q nie jest dzielnikiem liczby $p-1$.

Jeżeli liczba $p-1$ jest podzielna przez q^k, ale nie jest podzielna przez q^{k+1}, to liczba p jest postaci aq^k+1. Wówczas liczba p^q-1 jest podzielna przez q^{k+1}, a co za tym idzie, jest podzielna przez $q(p-1)$.

Tak więc zawsze jedna z liczb p^q-1 oraz $p^{q-1}-1$ jest podzielna przez $q(p-1)$, zatem liczba $p^{q(q-1)}-1$ jest podzielna przez $p(q-1)$.

4. Dana jest liczba wymierna $q\in(0,1)$ oraz taka funkcja $f:\mathbb{R}\to\mathbb{R}$, że dla dowolnych liczb rzeczywistych x, y zachodzi nierówność

$$f(qx+(1-q)y)\leqslant qf(x)+(1-q)f(y)\,.$$

Dowieść, że dla dowolnej liczby wymiernej $r\in(0,1)$ oraz dowolnych liczb rzeczywistych x, y zachodzi nierówność

$$f(rx+(1-r)y)\leqslant rf(x)+(1-r)f(y)\,.$$

Rozwiązanie

Niech x, y będą dowolnymi liczbami rzeczywistymi oraz niech $z=(x+y)/2$. Wówczas

$$f(z)=f\left(q^2z+q(1-q)x+q(1-q)y+(1-q)^2z\right)\leqslant$$

$$\leqslant qf\,(qz+(1-q)x)+(1-q)f\,(qy+(1-q)z)\leqslant$$

$$\leqslant q^2f(z)+q(1-q)f(x)+q(1-q)f(y)+(1-q)^2f(z)\,,$$

co po uproszczeniu daje

$$f\left(\frac{x+y}{2}\right)\leqslant\frac{f(x)+f(y)}{2}\,.$$

Przez indukcję względem k dowodzimy, że dla $n=2^k$ oraz dowolnych liczb rzeczywistych $x_1, x_2, \ldots, x_n$ zachodzi nierówność

$$(*)\qquad f\left(\frac{x_1+x_2+\ldots+x_n}{n}\right)\leqslant\frac{f\,(x_1)+f\,(x_2)+\ldots+f\,(x_n)}{n}\,.$$

Kładąc we wzorze $(*)$

$$x_n=\frac{x_1+x_2+\ldots+x_{n-1}}{n-1}$$

dowodzimy, że

$$f\left(\frac{x_1+x_2+\ldots+x_{n-1}}{n-1}\right)\leqslant\frac{f\,(x_1)+f\,(x_2)+\ldots+f\,(x_{n-1})}{n-1}\,,$$

co przez indukcję wsteczną daje $(*)$ dla dowolnego n.

Jeśli $r=m/n$, to teza zadania wynika z podstawienia we wzorze $(*)$

$$x_1=x_2=\ldots=x_m=x$$

oraz

$$x_{m+1}=x_{m+2}=\ldots=x_n=y\,.$$

5. Punkt P leżący wewnątrz czworokąta wypukłego $ABCD$ ma tę własność, że jego rzuty prostokątne na proste AB, BC, CD i DA leżą na jednym okręgu o. Dowieść, że środki odcinków AC i BD oraz środek okręgu o leżą na jednej prostej.

Rozwiązanie

Sposób I. Rozwiązanie to jest oparte na dwóch poniższych lematach. Przez $[\mathcal{F}]$ będziemy oznaczać pole figury $\mathcal{F}$.

Lemat 1. Punkty A, B, C, D leżą na okręgu o. Proste AB i CD przecinają się w punkcie P. Punkty A i D są odpowiednio rzutami prostokątnymi punktu Q, leżącego wewnątrz okręgu o, na proste AB i CD. Analogicznie, punkty B i C są odpowiednio rzutami prostokątnymi punktu R na proste AB i CD. Wówczas

$$[PBQ]=[PDR].$$

Dowód: Z faktu, że punkty A, B, C, D leżą na jednym okręgu otrzymujemy równość $\sphericalangle ADQ=\sphericalangle CBR$. Analogicznie uzyskujemy $\sphericalangle DAQ=\sphericalangle BCR$. Stąd wynika, że trójkąty ADQ i CBR są podobne. Podobne są również trójkąty PAD i PCB. Zatem

$$\frac{PD}{PB}=\frac{AD}{CB}=\frac{QA}{RC},$$

skąd $PB\cdot QA=PD\cdot RC$, czyli $[PBQ]=[PDR]$.

Lemat 2. Dany jest czworokąt wypukły $ABCD$, nie będący równoległobokiem, oraz liczba dodatnia a. Wówczas wszystkie punkty P leżące wewnątrz czworokąta $ABCD$, dla których $[PAB]+[PCD]=a$, leżą na jednej prostej.

Dowód: Bez straty ogólności możemy przyjąć, że proste AB i CD nie są równoległe. Oznaczmy przez E punkt przecięcia prostych AB i CD (rys. 1). Niech ponadto K i L będą takimi punktami leżącymi odpowiednio na półprostych $EA^{\to}$ i $ED^{\to}$, że $EK=AB$ oraz $EL=CD$. Wówczas

$$a=[PAB]+[PCD]=[PEK]+[PEL]=[EKL]+[KLP]. \tag{1}$$

Punkty E, K i L nie zależą od wyboru punktu P. Zatem na mocy równości (1), pole trójkąta KLP również nie zależy od wyboru punktu P. Stąd wynika, że wszystkie punkty P leżą na pewnej prostej, równoległej do prostej KL.

Przystępujemy do rozwiązania zadania.

Niech K i L oznaczają odpowiednio środki przekątnych AC i BD, zaś niech O będzie środkiem okręgu o. Wówczas

$$[AKB]+[CKD]=\tfrac{1}{2}[ABCD]=[ALB]+[CLD].$$

Zatem, na mocy lematu 2, wystarczy wykazać, że $[AOB]+[COD]=\frac{1}{2}[ABCD]$.

Niech A_1, B_1, C_1, D_1 będą odpowiednio rzutami prostokątnymi punktu P na proste AB, BC, CD, DA. Niech Q będzie punktem symetrycznym do punktu P względem punktu O. Oznaczmy ponadto przez A_2, B_2, C_2, D_2 rzuty prostokątne punktu Q odpowiednio na proste AB, BC, CD, DA. Wówczas punkty A_2, B_2, C_2, D_2 leżą na okręgu o. Korzystając z lematu 1 uzyskujemy następujące równości

$$[AA_2P]=[AD_1Q],\quad [DD_1Q]=[DPC_2],\quad [CC_2P]=[CB_1Q],\quad [BB_1Q]=[BA_2P].$$

Stąd otrzymujemy $[APB]+[CPD]=[AQD]+[BQC]$, co daje

$$[APB]+[AQB]+[CPD]+[CQD]=[ABCD].$$

Ponieważ punkt O jest środkiem odcinka PQ, mamy ostatecznie

$$[AOB]+[COD]=\tfrac{1}{2}[ABCD].$$

Sposób II. Z warunków zadania wynika, że istnieje elipsa e wpisana w czworokąt $ABCD$, której jednym z ognisk jest punkt P. Elipsa ta jest również styczna do okręgu o, a jej środek pokrywa się ze środkiem okręgu o.

Przekształcając afinicznie elipsę e na okrąg, zadanie sprowadza się do znanego twierdzenia Newtona, które jest szczególnym przypadkiem omawianego zadania: Środek okręgu wpisanego w dany czworokąt oraz środki przekątnych tego czworokąta leżą na jednej prostej. (Twierdzenie Newtona to prosty wniosek z lematu 2.)

Pierwszy Mecz Matematyczny:

1. Udowodnić, że równanie $x^3+y^3+1=z^3$ ma nieskończenie wiele rozwiązań w liczbach naturalnych x, y, z.

Rozwiązanie

Sposób I. Niech $x=3k-1$. Wówczas

$$x^3+1=(3k-1)^3+1=9k(3k^2-3k+1)=9k(k^3-(k-1)^3).$$

Jeśli więc przyjąć $k=3m^3$, to widać, że trójki $(9m^3-1, 3m(3m^3-1), 9m^4)$, $m=1, 2, \ldots$, są rozwiązaniami danego równania.

Dla $m=1$ dostajemy trójkę (8, 6, 9), dla $m=2$ trójkę (71, 138, 144), dla $m=3$ trójkę (242, 720, 729), itd. Nasuwa się pytanie, czy w ten sposób otrzymamy wszystkie rozwiązania. Okazuje się, że nie. Przytoczymy kilka przykładów, które nie należą do wskazanego zbioru rozwiązań:

$$(135, 138, 172),\ (372, 426, 505),\ (426, 486, 577).$$

Sposób II. Łatwo sprawdzić, że wystarczy wziąć

$$x=3^{4n+2}-3^{n+1},\quad y=3^{3n+2}-1,\quad z=3^{4n+2}.$$

2. Dowieść, że istnieje taka liczba naturalna $n\leqslant 100$ oraz takie liczby całkowite $x_1, x_2, \ldots, x_n$, że

$$x_1^{49}+x_2^{49}+\ldots+x_n^{49}=0,$$

a ponadto $x_i+x_j\neq 0$ dla dowolnych $i,j\in\{1,2,\ldots,n\}$.

Rozwiązanie

Niech N będzie dużą liczbą całkowitą. Rozważmy zbiór wszystkich 50-wyrazowych ciągów liczb naturalnych $a_1\leqslant a_2\leqslant\ldots\leqslant a_{50}\leqslant N$. Ciągów tych jest nie mniej niż $N^{50}/50!$. Każdemu ciągowi przyporządkujmy sumę 49-tych potęg jego wyrazów, a więc liczbę nie większą niż $50N^{49}$. Jeżeli $N>50\cdot 50!$, to ciągów jest więcej niż $50N^{49}$, a zatem pewne dwa ciągi mają tę samą sumę 49-tych potęg wyrazów.

Wykreślamy wyrazy powtarzające się w obu ciągach, łączymy je w jeden ciąg, biorąc wyrazy jednego ze znakiem minus.

3. Udowodnić, że jedyną możliwą wartością całkowitą wyrażenia
$$\frac{a^2+b^2}{ab-1},$$
gdzie a i b są liczbami naturalnymi, jest 5.

Rozwiązanie

Niech
$$\frac{a^2+b^2}{ab-1}=q.$$
Wtedy $a^2-qab+b^2+q=0$. Rozważmy równanie
$$x^2-qxy+y^2+q=0. \tag{$*$}$$
Mamy udowodnić, że jeżeli powyższe równanie posiada rozwiązanie w liczbach naturalnych x,y, to $q=5$. Zauważmy, że dla $q=1$ i $q=2$ takich rozwiązań nie ma; istotnie, w tych przypadkach lewa strona jest dodatnia.

Zauważmy, że dla $q>2$ nie ma takich całkowitych rozwiązań, że $x=y$; istotnie, wówczas mielibyśmy
$$0=x^2-qx^2+x^2+q,$$
czyli
$$x^2=\frac{q}{q-2}=1+\frac{2}{q-2}\in(1,3).$$
Dalej, zauważmy, że równanie (*) rozważane jako równanie zmiennej x przy $q>2$ i $y>0$ nie może mieć pierwiastków wielokrotnych; istotnie, jeśli
$$\triangle=y^2q^2-4(y^2+q)=0,$$
to
$$y^2=\frac{4q}{q^2-4}$$
i prawa strona dla $q>2$ nie przekracza $\frac{12}{5}$ i nie może być równa 1.

Z każdego rozwiązania (x,y) równania (*) możemy uzyskać inne rozwiązanie z tym samym y; wśrod wszystkich rozwiązań (x,y) równania (*) takich, że $x>y$ rozważmy rozwiązania (v,y), (w,y), $v<w$, o najmniejszym y. Zatem $v\geqslant y+1$, $w\geqslant y+2$. Ze wzorów Viete'a mamy
$$vw=y^2+q,\ \ v+w=qy.$$
Stąd
$$y^2+q-qy=vw-v-w=(v-1)(w-1)-1\geqslant y(y+1)-1=y^2+y-1,$$
a zatem
$$1-y+q-qy\geqslant 0,$$
czyli
$$(1-y)(1+q)\geqslant 0.$$
Wobec tego $y=1$ i wszystkie powyższe nierówności muszą być równościami. Stąd $v=2$, $w=3$ i $q=5$.

4. Dana jest liczba naturalna n i wielomian W stopnia mniejszego od n o współczynnikach rzeczywistych. Niech $S(k)$ będzie sumą cyfr liczby k. Udowodnić, że

$$\left(\sum_{i=0}^{10^n-1}(-1)^{S(i)}W(i)\right)^2 \leqslant \sum_{i=0}^{\frac{10^n-1}{9}} W^2(9i).$$

Rozwiązanie

Wykażemy, że lewa strona nierówności jest równa 0. To natychmiast da nam tezę. Wystarczy wykazać, że dla dowolnej liczby całkowitej dodatniej $k<n$ mamy

$$(*)\qquad \sum_{i=0}^{10^n-1}(-1)^{S(i)}i^k=0.$$

Rozważmy funkcję

$$f(x)=(1-e^x+e^{2x}-e^{3x}+\ldots-e^{9x})\cdot(1-e^{10x}+e^{20x}-e^{30x}+\ldots-e^{90x})\cdot\ldots$$
$$\cdot(1-e^{10^{n-1}x}+e^{2\cdot 10^{n-1}x}-\ldots-e^{9\cdot 10^{n-1}x}).$$

Każde z wyrażeń w nawiasach jest równe 0 dla $x=0$; zatem wszystkie pochodne funkcji f rzędu mniejszego niż n w zerze są równe 0. Opuszczając nawiasy otrzymujemy

$$f(x)=\sum_{i=1}^{10^n-1}(-1)^{S(i)}e^{ix},$$

skąd

$$f^{(k)}(x)=\sum_{i=1}^{10^n-1}(-1)^{S(i)}i^k e^{ix}$$

i podstawiając $x=0$ otrzymujemy tożsamość (*).

5. Dana jest liczba naturalna k. Wyznaczyć wszystkie takie liczby naturalne n, że dla dowolnych liczb rzeczywistych nieujemnych x_1, x_2, $\ldots$, x_n o sumie n zachodzi nierówność

$$kn+\sum_{i=1}^n x_i^3 \leqslant n+k\sum_{i=1}^n x_i^2.$$

Rozwiązanie

Jeśli $k=1$, to dostajemy nierówność

$$\sum_{i=1}^n x_i^3 \leqslant \sum_{i=1}^n x_i^2$$

i widzimy, że dla $n=1$ jest ona spełniona, natomiast dla $n>1$, biorąc

$$x_1=x_2=\ldots=x_{n-1}=0,\ x_n=n$$

dostajemy nierówność $n^3\leqslant n^2$, która nie zachodzi.

Załóżmy więc, że $k\geqslant 2$ i rozważmy funkcję

$$f(x)=(x-1)^2(x-k+2)=x^3-kx^2+(2k-3)x-k+2.$$

Mamy $f(x)\leqslant 0$ dla $x\in[0,k-2]$. Jeśli $n\leqslant k-2$, to

$$(*)\qquad \sum_{i=1}^n x_i^3-k\sum_{i=1}^n x_i^2+kn-n=\sum_{i=1}^n\Big(x_i^3-kx_i^2+(2k-3)x_i-k+2\Big)=$$

$$=\sum_{i=1}^{n} f(x_i) \leqslant 0,$$

a zatem nierówność jest spełniona.

Z drugiej strony, jeśli $n \geqslant k$, to biorąc $x_1 = x_2 = \ldots = x_{n-1} = 0$, $x_n = n$ dostajemy nierówność

$$kn + n^3 \leqslant n + kn^2,$$

czyli

$$n(n-1)(n+1-k) \leqslant 0.$$

która nie jest spełniona, gdyż każde z wyrażeń w nawiasach po lewej stronie jest dodatnie.

Pozostało więc zbadać przypadek $n = k-1$. Dla $k = 2$ nierówność jest oczywista, w dalszym ciągu przyjmiemy więc, że $k \geqslant 3$. Jeśli wszystkie liczby x_1, x_2, ..., x_n leżą w przedziale $[0, k-2] = [0, n-1]$, to nierówność jest spełniona na mocy (*). Przypuśćmy, że jedna z tych liczb jest większa niż $n-1$. Bez straty ogólności można przyjąć, że jest to x_1. Wówczas x_2, x_3, ..., x_n muszą leżeć w przedziale $[0, 1]$. Ponieważ f jest wklęsła na przedziale $[0, 1]$ ($f''(x) = 6x - 2k$), wystarczy sprawdzać nierówność w przypadku, gdy $x_2 = x_3 = \ldots = x_n = x$. Wówczas $x_1 = n - (n-1)x$ i nierówność w zadaniu ma postać

$$n(n+1) + (n-1)x^3 + (n-(n-1)x)^3 \leqslant n + (n+1)\Big((n-1)x^2 + (n-(n-1)x)^2\Big).$$

Po przekształceniach otrzymujemy równoważny związek

$$0 \leqslant n(n-1)x(x-1)^2,$$

a więc nierówność jest spełniona.

Reasumując, jeśli $k = 1$, to nierówność zachodzi dla $n = 1$, natomiast przy $k > 1$ nierówność jest spełniona dla $1 \leqslant n \leqslant k-1$.

6. Rozwiązać równanie

$$z^x + 1 = (z+1)^y$$

w liczbach naturalnych x, y, z .

Rozwiązanie

Jeśli $z = 1$, to otrzymujemy rozwiązania $(1, x, 1)$, gdzie x jest dowolną liczbą naturalną.

Załóżmy, że $z = 2$. Otrzymujemy równanie

$$2^x + 1 = 3^y.$$

Widzimy, że $x = 1$, $y = 1$ jest rozwiązaniem. Dalej przyjmiemy więc, że $x > 1$.

Załóżmy, że y jest liczbą parzystą: $y = 2k$. Wtedy

$$2^x = 3^{2k} - 1 = (3^k - 1)(3^k + 1).$$

Oba czynniki po prawej stronie muszą być potęgami dwójki, różniącymi się o 2; stąd $3^k - 1 = 2$, czyli $y = 2$, $x = 3$.

Przypuśćmy, że y jest liczbą nieparzystą. Wówczas $3^y \equiv 3\ (mod 4)$, ale

$$2^x + 1 \equiv 1\ (mod 4).$$

Otrzymujemy więc rozwiązania $(1, 1, 2)$ oraz $(3, 2, 2)$.

Załóżmy, że liczby x, y, z spełniają zadane równanie i $z \geqslant 3$.

Jest oczywiste, że $x \geqslant y$. Rozważmy przypadek $x=y$. Mamy $z^x+1=(z+1)^x$, skąd $x=1$ i dostajemy rozwiązanie $(1,1,z)$, gdzie z jest dowolną liczbą naturalną.

Załóżmy zatem, że $x>y$. Udowodnimy, że z musi być potęgą liczby 2. Przypuśćmy, że z ma nieparzysty pierwszy dzielnik p: $z=p^m z_1$, gdzie $m \geqslant 1$, a z_1 jest liczbą względnie pierwszą z p. Niech $y=p^n y_1$, gdzie $n \geqslant 0$, a y_1 jest liczbą względnie pierwszą z p. Mamy

$$(1+z)^{y_1}=1+y_1 z+\binom{y_1}{2} z^2+\ldots+z^{y_1}=1+z(y_1+\binom{y_1}{2} z+\ldots+z^{y_1-1}).$$

Zatem, ponieważ y_1 nie jest podzielne przez p, więc

$$(1+z)^{y_1}=1+p^m \cdot A,$$

gdzie $A \equiv y_1 z_1 (\mathrm{mod} p)$. Zauważmy, że dla dowolnych liczb naturalnych B oraz i mamy

$$(1+p^i B)^p=1+p^{i+1} D,$$

gdzie $B \equiv D (\mathrm{mod} p)$. Istotnie,

$$(1+p^i B)^p=1+\binom{p}{1} p^i B+\binom{p}{2} p^{2i} B^2+\ldots+\binom{p}{p} p^{pi} B^p=$$

$$=1+p^{i+1} B+\binom{p}{2} p^{2i} B^2+\ldots+p^{pi} B^p=$$

$$=1+p^{i+1}\left(B+\binom{p}{2} p^{i-1} B^2+\ldots+p^{(p-1)i-1} B^p\right).$$

Zatem mamy

$$(1+z)^y=((1+z)^{y_1})^{p^n}=(1+p^m \cdot A)^{p^n}=(1+p^{m+1} A_1)^{p^{n-1}}=\ldots=1+p^{m+n} A_n,$$

przy czym $A \equiv A_1 \equiv \ldots A_n$ $(\mathrm{mod} p)$. Stąd otrzymujemy, iż A_n nie dzieli się przez p. Zatem równanie

$$z^x+1=(1+z)^y$$

możemy zapisać w postaci

$$p^{m+n} A_n=p^{mx} z_1^x.$$

Ponieważ z_1 nie dzieli się przez p, więc musi zachodzić równość $m+n=mx$. Ale $x>y$, więc $x>p^n$. Zatem

$$m+n=mx>mp^n \geqslant m(1+n(p-1)),$$

skąd $m(p-1)<1$, co jest niemożliwe.

Udowodniliśmy, że z nie ma nieparzystych dzielników pierwszych, czyli musi być potęgą liczby 2.

Udowodnimy, że z nie jest podzielne przez 4. Załóżmy, że tak nie jest: $z=2^k$, $k \geqslant 2$. Otrzymujemy równanie

$$(2^k+1)^y=2^{kx}+1.$$

Przypuśćmy, że y jest liczbą parzystą: $y=2l$. Wówczas

$$((2^k+1)^l-1)((2^k+1)^l+1)=2^{kx}.$$

Stąd $(2^k+1)^l=3$, czyli $l=1$, $k=1$ - sprzeczność z założeniem $k \geqslant 2$.

Załóżmy więc, że y jest liczbą nieparzystą. Otrzymujemy

$$y\cdot 2^k+\binom{y}{2}2^{2k}+\ldots+\binom{y}{y}2^{ky}=2^{kx},$$

czyli

$$y+\binom{y}{2}2^k+\ldots+\binom{y}{y}2^{k(y-1)}=2^{k(x-1)}.$$

Po lewej stronie mamy liczbę nieparzystą, a po prawej - parzystą (bo $x>1$). Sprzeczność.

Zatem rozważane w treści zadania równanie posiada następujące rozwiązania: $(1,1,z)$, gdzie z jest dowolną liczbą naturalną, $(x,1,1)$, gdzie x jest dowolną liczbą naturalną oraz $(3,2,2)$.

7. Dowieść, że istnieje nieskończenie wiele rozwiązań układu równań

$$\begin{cases} x^2+y^2+z^2=s^2+t^2 \\ x^4+y^4+z^4=s^4+t^4 \end{cases}$$

w liczbach naturalnych x, y, z, s, t niemających wspólnego dzielnika większego od 1.

Rozwiązanie

Istnieje nieskończenie wiele rozwiązań równania

$$3a^2+3a+1=b^2$$

(patrz rozwiązanie zadania 7 z drugiego meczu matematycznego). Z każdego rozwiązania dostajemy rozwiązanie układu, biorąc $x=a$, $y=a+1$, $z=2a+1$, $s=t=b$.

Uwaga. Rozwiązanie opiera się na spostrzeżeniu, że

$$x^2+y^2+(x+y)^2=2\left(x^2+xy+y^2\right)$$

oraz

$$x^4+y^4+(x+y)^4=2\left(x^2+xy+y^2\right)^2,$$

co nasuwa pomysł przyjęcia $z=x+y$ oraz $s=t$. Wówczas wystarczy rozwiązać równanie

$$x^2+xy+y^2=t^2.$$

Przyjmując na przykład $y=x+1$ otrzymujemy

$$3x^2+3xy+1=t^2.$$

8. Sześciokąt $ABCDEF$ jest wpisany w okrąg o. Okręgi o_1, o_2, o_3, o_4, o_5, o_6 są styczne wewnętrznie do okręgu o odpowiednio w punktach A, B, C, D, E, F. Jednocześnie styczne zewnętrznie są okręgi: o_1 i o_2, o_2 i o_3, o_3 i o_4, o_4 i o_5, o_5 i o_6, o_6 i o_1. Wykazać, że proste AD, BE i CF przecinają się w jednym punkcie.

Rozwiązanie

Zastosujmy inwersję względem okręgu o środku w punkcie A. Niech X^* oznacza obraz figury X. Proste o^*, o_1^* są równoległe, okręgi o_2^*, o_3^*, o_4^*, o_5^*, o_6^* są styczne do o^* w punktach odpowiednio B^*, C^*, D^*, E^*, F^*. Ponadto styczne są okręgi o_2^* i o_3^*, o_3^* i o_4^*, o_4^* i o_5^*, o_5^* i o_6^*.

Obrazem inwersyjnym prostej AD jest prosta przechodząca przez D^* i środek inwersji A, nazwijmy ją k. Obrazem prostej BE jest okrąg przechodzący przez punkty B^*, E^* i A, oznaczmy ten okrąg Γ_1. Obrazem prostej CF jest okrąg przechodzący przez punkty C^*, F^* i A; oznaczmy go Γ_2. Współpękowość z tezy zadania jest równoważna temu, że okręgi Γ_1, Γ_2 przecinają się na prostej k w punkcie różnym od A. Wystarczy zatem wykazać, że prosta k jest osią potęgową tych okręgów. Punkt A oczywiście należy do osi potęgowej Γ_1 i Γ_2. Pokażemy, że również punkt D^* do niej należy.

Zauważmy, że okręgi o_2^* i o_6^* są styczne do o_1^*, zatem mają równe promienie; oznaczmy je przez r.

Oznaczmy odpowiednio przez r_c, r_d, r_e promienie okręgów o_3^*, o_4^*, o_5^*. Wtedy na mocy twierdzenia Pitagorasa

$$BC = \sqrt{(r+r_c)^2 - |r-r_c|^2} = 2\sqrt{rr_c};$$

analogicznie można wyliczyć CD, DE, EF. Potęga punktu D^* względem okręgu Γ_1 jest wobec tego równa

$$Pot(D^*, \Gamma_1) = DB \cdot DE = (2\sqrt{r_d r_c} + 2\sqrt{r_c r}) \cdot 2\sqrt{r_d r_e} = 4\sqrt{r_c r_d r_e}(\sqrt{r_d} + \sqrt{r}).$$

Z symetrii problemu potęga punktu D^* względem okręgu Γ_2 też jest równa

$$Pot(D^*, \Gamma_2) = 4\sqrt{r_c r_d r_e}(\sqrt{r_d} + \sqrt{r}).$$

Stąd punkt D^* należy do osi potęgowej okręgów Γ_1 i Γ_2, co jak wcześniej wykazaliśmy jest równoważne tezie zadania.

9. Czworokąt $ABCD$ jest wpisany w okrąg. Proste AB i CD przecinają się w punkcie E, a proste AD i BC przecinają się w punkcie F. Dwusieczne kątów AED i AFB przecinają się w punkcie P. Udowodnić, że

$$[ABP] + [CDP] = [BCP] + [DAP],$$

gdzie $[XYZ]$ oznacza pole trójkąta XYZ.

Rozwiązanie

Lemat 1: Czworokąt wypukły $ABCD$ jest wpisany w okrąg. Proste AB i CD przecinają się w punkcie E, a proste AD i BC przecinają się w punkcie F. Punkty M i N są odpowiednio środkami przekątnych BD i AC. Dwusieczne kątów AFB i BED przecinają się w punkcie P. Wówczas punkty M, N, P leżą na jednej prostej.

Dowód: Z podobieństwa trójkątów ACF i BDF wynika, że prosta PF jest dwusieczną kąta MFN. Oznaczmy przez P_1 punkt przecięcia prostej FP z odcinkiem MN. Wówczas

$$\frac{MP_1}{P_1N} = \frac{MF}{NF} = \frac{BD}{AC}.$$

Analogicznie, oznaczając przez P_2 punkt przecięcia prostej EP z odcinkiem MN dowodzimy, że

$$\frac{MP_2}{P_2N} = \frac{BD}{AC}.$$

Stąd wynika, że $P_1 = P_2 = P$. Stąd wniosek, że punkty M, N, P leżą na jednej prostej.

Lemat 2: Dany jest czworokąt wypukły $ABCD$, nie będący równoległobokiem, oraz liczba dodatnia a. Wówczas wszystkie punkty P leżące wewnątrz czworokąta $ABCD$, dla których $[PAB] + [PCD] = a$, leżą na jednej prostej.

Dowód: Bez straty ogólności możemy przyjąć, że proste AB i CD nie są równoległe. Oznaczmy przez E punkt przecięcia prostych AB i CD. Niech ponadto K i L będą takimi punktami leżącymi odpowiednio na półprostych $EA^{\rightarrow}$ i $ED^{\rightarrow}$, że $EK=AB$ oraz $EL=CD$. Wówczas

$$a=[PAB]+[PCD]=[PEK]+[PEL]=[EKL]+[KLP]. \tag{1}$$

Punkty E, K i L nie zależą od wyboru punktu P. Zatem na mocy równości (1), pole trójkąta KLP również nie zależy od wyboru punktu P. Stąd wynika, że wszystkie punkty P leżą na pewnej prostej, równoległej do prostej KL.

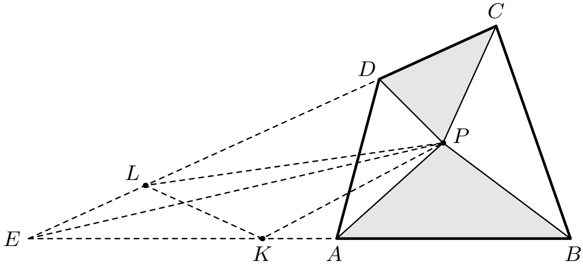

rys. 1

Przystępujemy do rozwiązania zadania.

Niech K i L oznaczają odpowiednio środki przekątnych AC i BD. Ponieważ

$$[AKB]+[CKD]=\tfrac{1}{2}[ABCD]=[ALB]+[CLD]$$

i na mocy lematu 1 punkty K, L, P są współliniowe, więc na mocy lematu 2

$$[ABP]+[CDP]=[BCP]+[DAP].$$

10. Punkt P leży wewnątrz trójkąta ABC, przy czym $\sphericalangle PAC=\sphericalangle PBC$. Punkty K i L są rzutami prostokątnymi punktu P odpowiednio na dwusieczne kąta wewnętrznego i kąta zewnętrznego przy wierzchołku C trójkąta ABC. Punkt M jest środkiem boku AB. Wykazać, że punkty K, L, M leżą na jednej prostej.

Rozwiązanie

W rozwiązaniu wykorzystamy następujący fakt:

Punkt P leży wewnątrz równoległoboku $ABCD$. Wówczas $\sphericalangle ABP=\sphericalangle ADP$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\sphericalangle PAD=\sphericalangle PCD$.

Dla dowodu wystarczy uzupełnić trójkąt ADP do równoległoboku $ADPQ$ i zauważyć, że obie równości są równoważne stwierdzeniu, że na czworokącie $APBQ$ można opisać okrąg.

Przystępujemy do rozwiązania zadania. Niech S będzie punktem symetrycznym do punktu P względem prostej CK. Uzupełnijmy trójkąt ABC do równoległoboku $ACBD$. Oznaczmy przez X, Y punkty przecięcia prostej AB odpowiednio z prostymi PD i CS. Wówczas na mocy powyższego faktu proste DX i CY są równoległe oraz punkt M jest środkiem odcinka XY. Ponadto $LK \parallel CS$ oraz $KM \parallel SY$, skąd wynika, że punkty K, L, M są współliniowe.

11. Na bokach AB i AC trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, trójkąty ABF i ACE, przy czym $AF=FB$ oraz $AE=EC$. Na boku BC trójkąta ABC zbudowano, po jego zewnętrznej stronie, trójkąt BCD, przy czym

$$\sphericalangle DBC=\frac{1}{2}\sphericalangle AEC \quad \text{oraz} \quad \sphericalangle DCB=\frac{1}{2}\sphericalangle AFB\,.$$

Odcinki AD i FE przecinają się. Dowieść, że te odcinki są prostopadłe.

Rozwiązanie

Oznaczmy przez S punkt przecięcia okręgu o środku F i promieniu FA z okręgiem o środku E i promieniu EA. Punkt S leży na krótszych łukach AB i AC tych okręgów. Wówczas

$$\sphericalangle BSC=360^\circ-\sphericalangle ASB-\sphericalangle ASC=\tfrac{1}{2}\sphericalangle AFB+\tfrac{1}{2}\sphericalangle AEC=180^\circ-\sphericalangle BDC\,.$$

Stąd wynika, że punkty B, D, C, S leżą na jednym okręgu. Zatem

$$\sphericalangle DSC=\sphericalangle DBC=\tfrac{1}{2}\sphericalangle AEC=180^\circ-\sphericalangle ASC\,,$$

skąd wynika, że punkty A, S, D leżą na jednej prostej. Prosta EF jest prostopadła do prostej AS, a więc również do prostej AD.

Drugi Mecz Matematyczny:

1. Rozstrzygnąć, czy równanie

$$x_1^{88}+x_2^{88}+x_3^{88}+\ldots+x_{15}^{88}+x_{16}^{88}+y^8=z^8$$

ma rozwiązanie w liczbach całkowitych dodatnich.

Rozwiązanie

Niech $z=a+b$ oraz $y=a-b$. Wtedy

$$z^8-y^8=16ab^7+112a^3b^5+112a^5b^3+16a^7b\,.$$

Kładąc $a=16c^8$ oraz $b=d^8$ zapisujemy lewą stronę powyższej równości w postaci

$$A^8+7B^8+7C^8+D^8\,,$$

gdzie

$$A=2cd^7, \qquad B=4c^3d^5, \qquad C=8c^5d^3, \qquad D=16c^7d.$$

Dobieramy c i d tak, aby A, B, C, D były jedenastymi potęgami liczb naturalnych. W tym celu wystarczy przyjąć $c=2^7\cdot s^{11}$ oraz $d=2^2\cdot t^{11}$.

Otrzymamy wówczas

$$A=2^{22}\cdot s^{11}\cdot t^{77}=\left(2^2\cdot s\cdot t^7\right)^{11}\,,$$

$$B=2^{33}\cdot s^{33}\cdot t^{55}=\left(2^3\cdot s^3\cdot t^5\right)^{11}\,,$$

$$C=2^{44}\cdot s^{55}\cdot t^{33}=\left(2^4\cdot s^5\cdot t^3\right)^{11}\,,$$

$$D=2^{55}\cdot s^{77}\cdot t^{11}=\left(2^5\cdot s^7\cdot t\right)^{11}\,.$$

Zatem dla dowolnych liczb naturalnych s, t dane w zadaniu równanie jest spełnione przez liczby

$$x_1 = 2^2 \cdot s \cdot t^7 ,$$

$$x_2 = x_3 = \ldots = x_8 = 2^3 \cdot s^3 \cdot t^5 ,$$

$$x_9 = x_{10} = \ldots = x_{15} = 2^4 \cdot s^5 \cdot t^3 ,$$

$$x_{16} = 2^5 \cdot s^7 \cdot t ,$$

$$y = \left| 2^{60} \cdot s^{88} - 2^{16} \cdot t^{88} \right| ,$$

$$z = 2^{60} \cdot s^{88} + 2^{16} \cdot t^{88} .$$

2. Wykazać, że dla dowolnych liczb rzeczywistych a, b, c spełniających warunek $a+b+c=0$ zachodzi nierówność

$$a^2b^2 + b^2c^2 + c^2a^2 + 3 \geqslant 6abc.$$

Rozwiązanie

Przekształcamy równoważnie daną nierówność:

$$(a^2b^2 - 2abc + 1) + (b^2c^2 - 2abc + 1) + (c^2a^2 - 2abc + 1) \geqslant 0,$$

a następnie każde z wyrażeń występujących w nawiasach dopełniamy do kwadratu:

$$a^2b^2 - 2abc + 1 = (ab - c + 1)^2 - (c^2 + 2ab - 2c),$$

$$b^2c^2 - 2abc + 1 = (bc - a + 1)^2 - (a^2 + 2bc - 2a),$$

$$c^2a^2 - 2abc + 1 = (ca - b + 1)^2 - (b^2 + 2ca - 2b).$$

Po dodaniu stronami trzech powyższych równości dostajemy

$$(a^2b^2 - 2abc + 1) + (b^2c^2 - 2abc + 1) + (c^2a^2 - 2abc + 1) =$$

$$= (ab - c + 1)^2 + (bc - a + 1)^2 + (ca - b + 1)^2 - (a + b + c)^2 + 2(a + b + c) =$$

$$= (ab - c + 1)^2 + (bc - a + 1)^2 + (ca - b + 1)^2 \geqslant 0.$$

3. Niech k będzie liczbą naturalną. Określamy ciąg (a_n) następująco:

$$a_n = 0 \quad \text{dla} \quad n < 0 ;$$
$$a_0 = 1 ;$$
$$a_n = a_{n-1} + a_{n-2} + \ldots + a_{n-k} .$$

Wykazać, że dla każdych liczb naturalnych n, m zachodzi nierówność

$$a_n a_m \geqslant a_{n+m-1} .$$

Rozwiązanie

Niech k będzie ustaaloną liczbą naturalną. Udowodnimy następujący lemat: dla $n>0$, a_n jest liczbą wszystkich ciągów zer i jedynek długości $n-1$ (dalej zwanych ciągami k-odpowiednimi), w których jedynka nigdzie nie pojawia się k razy pod rząd.

W tym celu zastosujemy indukcję względem n. Dla $n \leqslant k$ łatwo widać, że $a_n = 2^{n-1}$, więc twierdzenie jest prawdziwe. Przypuśćmy prawdziwość twierdzenia dla wszystkich $m \leqslant n$. Każdy k-odpowiedni ciąg długości n ma jedną z następujących postaci:
k-odpowiedni ciąg długości $n-1$ z dopisanym na końcu 0 (takich ciągów jest a_{n-1}),
k-odpowiedni ciąg długości $n-2$ z dopisanym na końcu 01 (takich ciągów jest a_{n-2}),
k-odpowiedni ciąg długości $n-3$ z dopisanym na końcu 011 (takich ciągów jest a_{n-3}),
...
k-odpowiedni ciąg długości $n-k$ z dopisanym na końcu $011\ldots1$ (takich ciągów jest a_{n-k}).
Zatem wobec $a_n = a_{n-1} + a_{n-2} + \ldots + a_{n-k}$ dowód lematu został zakończony.

Odnotujmy teraz, że jeśli dla n, m dodatnich ciąg $n+m-2$-elementowy jest k-odpowiedni, to także jego prefiks długości $n-1$ i jego sufiks długości $m-1$ są k-odpowiednie. Ponadto, wspomniany prefiks i sufiks jednoznacznie determinują cały ciąg. To spostrzeżenie dowodzi nierówności z tezy zadania.

4. Udowodnić, że istnieje nieskończenie wiele par liczb naturalnych x, y spełniających równanie

$$x^2 - 5xy + y^2 + 5 = 0.$$

Rozwiązanie

Mnożąc obustronnie przez 4 dostajemy

$$(2x-5y)^2 - 21y^2 = -20.$$

Podstawmy $a = 2x-5y$, $b = y$. Otrzymujemy

$$a^2 - 21b^2 = -20. \tag{1}$$

Zauważmy, że $a=1$, $b=1$ spełniają to równanie. Równanie Pella $c^2 - 21d^2 = 1$ ma rozwiązanie $c=55$, $d=12$. Stąd pary liczb naturalnych a_k, b_k, $k=1, 2, \ldots$ określone za pomocą związku

$$a_k + b_k\sqrt{21} = (1+\sqrt{21})(55+12\sqrt{21})^k \tag{2}$$

spełniają równanie (1). Zauważmy, że biorąc różne k otrzymujemy różne rozwiązania, gdyż wyrażenie po prawej równości stronie (2) jest rosnącą funkcją zmiennej k. Pozostaje już tylko odczytać rozwiązania w liczbach x, y:

$$x = \frac{a+5b}{2}, \quad y = b.$$

5. Udowodnić, że istnieje nieskończenie wiele par liczb naturalnych a, b takich, że $a-b$ oraz a^2+3b^2+1 są sześcianami liczb całkowitych.

Rozwiązanie

Sposób I. Weźmy $a = kl^3$, $b = (k+1)l^3$. Wówczas $a-b$ jest sześcianem. Mamy

$$a^2 + 3b^2 + 1 = l^6(k^2 + 3(k+1)^2) + 1 = 4k^2l^6 + 6kl^6 + 3l^6 + 1.$$

Jeśli teraz przyjmiemy $l = 2m$, $k = 32m^6$, to dostajemy

$$a^2 + 3b^2 + 1 = (64m^6+1)^3.$$

Sposób II. Weźmy $a=2^{9n-1}$, $b=2^{9n-1}+2^{3n}$. Wówczas mamy

$$a-b=(-2^n)^3\,,\quad a^2+3b^2+1=(2^{6n}+1)^3\,.$$

6. Liczby naturalne x_0, x_1, x_2, ,..., x_{28} spełniają warunek

$$x_0^{15}=x_1^{15}+x_2^{15}+\ldots+x_{28}^{15}\,.$$

Dowieść, że co najmniej jedna z liczb x_0, x_1, x_2, ..., x_{28} jest podzielna przez 31.

Rozwiązanie

Załóżmy nie wprost, że żadna z liczb $x_0, x_1, x_2, \ldots, x_{28}$ nie jest podzielna przez 31. Z małego twierdzenia Fermata wynika, że dla dowolnej liczby naturalnej a niepodzielnej przez 31 mamy $\quad a^{15}\equiv\pm1 \pmod{31}$.
Zatem $\quad x_1^{15}+x_2^{15}+\ldots+x_{28}^{15}\equiv r \pmod{31}$,
gdzie $r\in\{-28,-26,\ldots,-2,0,2,\ldots,26,28\}=\{0,2,3,4,5,\ldots,26,27,28,29\}$.
Tymczasem $\quad x_0^{15}\equiv\pm1 \pmod{31}$.

7. Dowieść, że istnieje nieskończenie wiele liczb naturalnych n takich, że liczba $3n^2+3n+1$ jest kwadratem liczby naturalnej.

Rozwiązanie

Zadanie sprowadza się do wykazania, że równanie diofantyczne

$$3a^2+3a+1=b^2$$

ma nieskończenie wiele rozwiązań. Mnożąc stronami powyższe równanie przez 4 dochodzimy do

$$3\,(2a+1)^2+1=(2b)^2\,,$$

czyli po podstawieniu $c=2a+1$ oraz $d=2b$

$$d^2-3c^2=1\,.$$

Jest to równanie Pella, którego rozwiązania spełniają warunek

$$d+c\sqrt{3}=\left(2+\sqrt{3}\right)^n\,.$$

Całkowite wartości a i b otrzymujemy dla n nieparzystych.

8. Dany jest trójkąt ABC, w którym $\sphericalangle ABC>90^\circ$. Punkty P i Q należą do symetralnej odcinka AB i leżą wewnątrz kąta ACB. Dowieść, że jeżeli $\sphericalangle ACP=\sphericalangle BCQ$, to $\sphericalangle PAC+\sphericalangle QBC=180^\circ$.

Rozwiązanie

Oznaczmy przez K punkt przecięcia prostych BC i PQ. Wówczas wówczas punkty P i Q są izogonalnie sprzężone w trójkącie AKC. Stąd

$$\sphericalangle PAC=\sphericalangle QAK=\sphericalangle QBK=180^\circ-\sphericalangle QBC\,.$$

9. Czworokąt wypukły $ABCD$ jest wpisany w okrąg o środku O. Proste AB i CD przecinają się w punkcie E, a proste AD i BC przecinają się w punkcie F. Odcinki AC i BD przecinają się w punkcie Q. Punkt P spełnia warunki

$$EP^2=EA\cdot EB \quad \text{oraz} \quad FP^2=FB\cdot FC\,.$$

Wykazać, że punkty P, O, Q leżą na jednej prostej.

Rozwiązanie

Oznaczmy przez K, L punkty styczności danego okręgu z prostymi przechodzącymi przez punkt punkt E. Podobnie, niech M, N będą punktami styczności danego okręgu z prostymi przechodzącymi przez punkt F. Wówczas proste KL i MN przecinają się w punkcie Q. Oznaczmy przez o_1 okrąg o środku E i promieniu EK, a przez o_2 okrąg o środku F i promieniu FM. Wówczas punkty P, Q, O leżą na osi potęgowej okręgów o_1 i o_2.

10. Dany jest sześciokąt wypukły $ABCDEF$, w którym $AB=BC$, $CD=DE$, $EF=FA$ oraz

$$\sphericalangle B+\sphericalangle D+\sphericalangle F=360^\circ\,.$$

Dane są miary kątów sześciokąta $ABCDEF$. Wyznaczyć miary kątów trójkąta BDF.

Rozwiązanie

Wybierzmy punkt P w taki sposób, aby punkt D był środkiem okręgu opisanego na trójkącie EPC oraz $\sphericalangle CDP=\sphericalangle CBA$. Wówczas $\sphericalangle EDP=\sphericalangle EFA$. Ponadto trójkąty CDP i CBA są podobne. Stąd wynika, że podobne są również trójkąty CBD i CAP. Zatem kąt między prostymi BD i AP jest równy kątowi między prostymi CB i CA, czyli $90^\circ-\frac{1}{2}\sphericalangle B$. Analogicznie, kąt pomiędzy prostymi FD i AP jest równy $90^\circ-\frac{1}{2}\sphericalangle F$. Stąd

$$\sphericalangle BDF=180^\circ-\tfrac{1}{2}\sphericalangle B-\tfrac{1}{2}\sphericalangle F=\tfrac{1}{2}\sphericalangle D\,.$$

Analogicznie obliczamy $\sphericalangle DFB=\frac{1}{2}\sphericalangle F$ oraz $\sphericalangle FBD=\frac{1}{2}\sphericalangle B$.

11. Liczby całkowite dodatnie $x_1, x_2, \ldots, x_{49}, y$ spełniają warunek

$$y^{16}=x_1^{16}+x_2^{16}+\ldots+x_{49}^{16}\,.$$

Dowieść, że $y>2004$.

Rozwiązanie

16-ta potęga liczby całkowitej przy dzieleniu przez 64 daje resztę 0 lub 1, w zależności od parzystości liczby.

Gdyby y było liczbą parzystą, to parzyste byłyby także wszystkie składniki po prawej stronie, moglibyśmy więc dzielić wszystkie liczby przez 2, aż do wystąpienia liczby nieparzystej.

Zatem możemy przyjąć, że y jest liczbą nieparzystą. Wówczas po prawej stronie występuje dokładnie jeden składnik nieparzysty, powiedzmy x_1^{16}.

Liczba $y^{16}-x_1^{16}$ jest sumą 16-tych potęg liczb parzystych, jest więc podzielna przez 2^{16}. Wobec równości

$$y^{16}-x_1^{16}=\left(y^8+x_1^8\right)\left(y^4+x_1^4\right)\left(y^2+x_1^2\right)(y+x_1)(y-x_1)\,,$$

po której prawej stronie każdy czynnik jest parzysty, ale tylko jeden z dwóch ostatnich jest podzielny przez 4, jedna z liczb $y+x_1$, $y-x_1$ jest podzielna przez $2^{12}=4096$. Ponieważ jednak $2004>y>x_1$, nie jest to możliwe.

Czesko-Polsko-Słowackie Zawody Matematyczne:

1. Udowodnić, że liczby rzeczywiste p, q, r spełniają warunek

$$p^4(q-r)^2+2p^2(q+r)+1=p^4 \tag{1}$$

wtedy i tylko wtedy, gdy równania kwadratowe

$$x^2+px+q=0\,, \quad y^2-py+r=0 \tag{2}$$

mają takie pierwiastki rzeczywiste (niekoniecznie różne), które można oznaczyć odpowiednio x_1, x_2 oraz y_1, y_2 w taki sposób, że $x_1y_1-x_2y_2=1$.

Rozwiązanie

Przypuśćmy, że dane równania mają pierwiastki x_1, x_2, y_1, y_2 spełniające warunek $x_1y_1-x_2y_2=1$. Mamy

$$x_{1,2}=\frac{-p\pm K}{2}, \quad y_{1,2}=\frac{p\pm L}{2}, \tag{3}$$

gdzie $K^2=p^2-4q$, $L^2=p^2-4r$. Stąd

$$1=x_1y_1-x_2y_2=\frac{(-p+K)(p+L)-(-p-K)(p-L)}{4}=\frac{p(K-L)}{2},$$

skąd otrzymujemy, iż $p\neq 0$ oraz $K-L=2/p$. Ponadto,

$$(K+L)(K-L)=K^2-L^2=(p^2-4q)-(p^2-4r)=4(r-q),$$

skąd $K+L=2p(r-q)$. Wobec tego,

$$K=\frac{K-L}{2}+\frac{K+L}{2}=\frac{1}{p}-p(q-r)\,, \quad K^2=\frac{1}{p^2}-2(q-r)+p^2(q-r)^2,$$

co w połączeniu ze związkiem $K^2=p^2-4q$ daje równość (1).

Przejdźmy teraz do implikacji w drugą stronę. Związek (1) jest równoważny następującym równościom:

$$p^4(q-r)^2+2p^2(q-r)+1=p^4-4p^2r\,, \quad p^4(r-q)^2+2p^2(r-q)+1=p^4-4p^2q.$$

Dzieląc obustronnie przez p^2 (co jest dozwolone, gdyż z równości (1) w sposób oczywisty wynika, iż $p\neq 0$) dostajemy, iż wyróżniki równań (2) wynoszą

$$p^2-4q=\left(\frac{p^2(r-q)+1}{p}\right)^2, \quad p^2-4r=\left(\frac{p^2(q-r)+1}{p}\right)^2.$$

Wobec tego są one nieujemne i pierwiastki (2) można wyrazić wzorami (3), gdzie

$$K=\frac{p^2(r-q)+1}{p}, \quad L=-\frac{p^2(q-r)+1}{p}.$$

Wówczas

$$x_1y_1-x_2y_2=\frac{p(K-L)}{2}=\frac{p}{2}\cdot\left(\frac{p^2(r-q)+1}{p}+\frac{p^2(q-r)+1}{p}\right)=1.$$

Dowód jest zakończony.

2. Udowodnić, że dla każdej liczby naturalnej k istnieje co najwyżej skończona liczba takich trójek parami różnych liczb pierwszych p, q, r, dla których liczba $qr-k$ jest podzielna przez p, liczba $pr-k$ jest podzielna przez q oraz liczba $pq-k$ jest podzielna przez r.

Rozwiązanie

Parami różne liczby pierwsze p, q, r spełniają warunki zadania wtedy i tylko wtedy, gdy liczba $pq+qr+rp-k$ jest podzielna przez każdą z liczb p, q, r, czyli przez iloczyn pqr. Zatem istnieje taka liczba całkowita n, że $k=pq+qr+rp-npqr$.

Jeśli $n\leqslant 0$, to żadna z liczb pq, qr, rp nie przekracza k, a więc żadna z liczb p, q, r nie przekracza $k/2$. Takich trójek p, q, r jest oczywiście skończenie wiele.

Przyjmijmy z kolei, że $n\geqslant 1$. Wykażemy, że istnieje wówczas co najwyżej jedna trójka $p<q<r$, dla której $k=pq+qr+rp-npqr$.

Bez straty ogólności przyjmijmy, że $2\leqslant p<q<r$ oraz załóżmy, że $r\geqslant 7$. Wtedy

$$\frac{pq+qr+rp-npqr}{pqr}=\frac{1}{p}+\frac{1}{q}+\frac{1}{r}-n\leqslant\frac{1}{2}+\frac{1}{3}+\frac{1}{7}-1<0.$$

Zatem $k=pq+qr+rp-npqr<0$ — sprzeczność. Stąd wniosek, że $p=2$, $q=3$, $r=5$.

3. Wewnątrz czworokąta $ABCD$ wpisanego w okrąg dany jest taki punkt P, że

$$\sphericalangle BPC=\sphericalangle BAP=\sphericalangle PDC.$$

Oznaczmy przez E, F, G rzuty prostokątne punktu P odpowiednio na proste AB, AD, DC. Udowodnić, że trójkąt FEG jest podobny do trójkąta PBC.

Rozwiązanie

Przedstawimy rozwiązanie w przypadku, gdy proste AB i CD nie są równoległe.

Niech T będzie takim punktem leżącym wewnątrz kąta BPC, że $\sphericalangle BPT=\sphericalangle PAB$. Wówczas $\sphericalangle CPT=\sphericalangle CDP$. Zatem okręgi k_1 i k_2 opisane odpowiednio na trójkątach ABP i CDP są styczne do prostej PT w punkcie T. Ponadto proste AB, CD i PT przecinają się w jednym punkcie Q, gdyż proste te są osiami potęgowymi odpowiednio par okręgów (k_1,k), (k_2,k) i (k_1,k_2), gdzie k oznacza okrąg opisany na czworokącie $ABCD$.

Bez straty ogólności przyjmijmy, że punkt Q leży na półprostych $BA^{\to}$ i $CD^{\to}$. Wówczas

$$\sphericalangle FEG=\sphericalangle FEP-\sphericalangle GEP=\sphericalangle DAP-\sphericalangle GQP=$$
$$=\sphericalangle QDA-\sphericalangle QPA=\sphericalangle QBC-\sphericalangle ABP=\sphericalangle PBC.$$

Analogicznie dowodzimy, że $\sphericalangle FGE=\sphericalangle PCB$, skąd uzyskujemy tezę.

4. Rozwiązać układ równań

$$\frac{1}{xy}=\frac{x}{z}+1,\qquad \frac{1}{yz}=\frac{y}{x}+1,\qquad \frac{1}{zx}=\frac{z}{y}+1.$$

w zbiorze liczb rzeczywistych.

Rozwiązanie

Z postaci danych równań wnioskujemy, że $x,y,z\neq 0$. Dwie spośród liczb x, y, z mają ten sam znak; bez straty ogólności przyjmijmy, że są to liczby x, y. Wówczas z drugiego równania wynika, że yz jest dodatnia, a więc z musi mieć taki sam znak, jak y. Stąd wynika, że $x,y,z>0$ lub $x,y,z<0$.

Bez straty ogólności przyjmijmy, że $x,y,z>0$ (jeśli trójka (x,y,z) jest rozwiązaniem danego układu równań, to trójka $(-x,-y,-z)$ też spełnia podany układ) oraz $x\geqslant y$ oraz $x\geqslant z$. Wówczas

$$\frac{1}{xy}=\frac{x}{z}+1\geqslant 2\,,\quad \text{skąd}\quad xy\leqslant\frac{1}{2}\,.$$

Zatem $yz\leqslant xy\leqslant \frac{1}{2}$ oraz

$$\frac{y}{x}+1=\frac{1}{yz}\geqslant 2\,,\quad \text{czyli}\quad y\geqslant x\,.$$

Wykazaliśmy tym samym, że $x=y$. Stąd uzyskujemy $zx=zy\leqslant xy\leqslant\frac{1}{2}$, co prowadzi do

$$\frac{z}{y}+1=\frac{1}{zy}\geqslant 2\,,\quad \text{czyli}\quad z\geqslant y\,.$$

Wykazaliśmy zatem, że $x=y=z$, skąd obliczamy $x=y=z=\sqrt{2}/2$. Podany układ równań ma więc dwa rozwiązania: $x=y=z=\sqrt{2}/2$ oraz $x=y=z=-\sqrt{2}/2$.

5. Na bokach AB, BC, CA trójkąta ABC wybrano odpowiednio takie punkty K, L, M, że

$$\frac{AK}{KB}=\frac{BL}{LC}=\frac{CM}{MA}\,.$$

Udowodnić, że punkty przecięcia wysokości trójkątów ABC i KLM pokrywają się wtedy i tylko wtedy, gdy trójkąt ABC jest równoboczny.

Rozwiązanie

Jeśli trójkąt ABC jest równoboczny, to trójkąt KLM jest też równoboczny i ich środki pokrywają się.

Przyjmijmy z kolei, że punkty przecięcia wysokości trójkątów ABC i KLM pokrywają się. Z danych w treści zadania równości wynika, że środki ciężkości trójkątów ABC i KLM pokrywają się.

W dowolnym trójkącie środek okręgu opisanego jest obrazem punktu przecięcia wysokości w jednokładności o środku w środku ciężkości i skali $-1/2$ (prosta, na której leżą te trzy punkty nazywa się *prostą Eulera*). Stąd wynika, że również środki okręgów opisanych na trójkątach ABC i KLM pokrywają się.

Oznaczmy: r — promień okręgu opisanego na trójkącie KLM; R — promień okręgu opisanego na trójkącie ABC;

$$\lambda=\frac{AK}{KB}=\frac{BL}{LC}=\frac{CM}{MA}\,.$$

Wówczas obliczamy $AK=BL=CM=\sqrt{\lambda(R^2-r^2)}$, skąd bezpośrednio uzyskujemy równości $AB=BC=CA$.

6. Na stole leży k kupek, na których jest odpowiednio $1,2,\ldots,k$ kamyków, gdzie $k\geqslant 3$. W pierwszym kroku wybieramy trzy dowolne kupki, łączymy je w jedną i z tej nowej kupki odkładamy jeden kamyk (zabieramy go ze stołu). W drugim kroku znów łączymy pewne trzy kupki w jedną i z niej odkładamy dwa kamyki. W i-tym kroku łączymy dowolne trzy kupki, w których jest razem więcej niż i kamyków w jedną kupkę i odkładamy z niej i kamyków. Zakładamy, że po kilku krokach pozostanie na stole jedna kupka, w której jest p kamyków. Udowodnić, że liczba p jest kwadratem liczby naturalnej wtedy i tylko wtedy, gdy liczby $2k+2$ i $3k+1$ są kwadratami liczb naturalnych. Znaleźć najmniejszą liczbę k, dla której liczba p jest kwadratem liczby naturalnej.

Rozwiązanie

Każdy ruch powoduje zmniejszenie liczby kupek o dwie; ponieważ na końcu zostaje jedna kupka, więc liczba k musi być nieparzysta i liczba ruchów wynosi $\frac{1}{2}(k-1)$. Liczba k może dawać przy dzieleniu przez 4 reszty 1 lub 3; rozważymy osobno te dwa przypadki.

Przypadek $k=4c+1$. Na początku mamy $1+2+\ldots+k=\frac{1}{2}k(k+1)=(4c+1)(2c+1)$ kamieni, po $\frac{1}{2}(k-1)=2c$ ruchach usuwamy $1+2+\ldots+2c=c(2c+1)$ z nich; wobec tego liczba kamieni w kupce na końcu wynosi

$$p=(4c+1)(2c+1)-c(2c+1)=(2c+1)(3c+1).$$

Jak łatwo zauważyć, liczby $2c+1$ oraz $3c+1$ są względnie pierwsze. Zatem liczba p jest kwadratem liczby całkowitej wtedy i tylko wtedy, gdy $2c+1$ oraz $3c+1$ są kwadratami liczb całkowitych. Jest to równoważne warunkowi, iż $4(2c+1)=2k+2$ oraz $4(3c+1)=3k+1$ są kwadratami liczb całkowitych.

Przypadek $k=4c+3$. Na początku mamy $1+2+\ldots+k=\frac{1}{2}k(k+1)=2(c+1)(4c+3)$ kamieni, z których usuwamy $1+2+\ldots+(2c+1)=(c+1)(2c+1)$ po $2c+1$ ruchach; zatem liczba kamieni w ostatniej kupce wyniesie

$$p=2(c+1)(4c+3)-(c+1)(2c+1)=(c+1)(6c+5).$$

Łatwo zauważyć, iż liczby $c+1$ oraz $6c+5$ są względnie pierwsze, więc gdyby liczba p była kwadratem liczby całkowitej, to $c+1$ oraz $6c+5$ też miałyby tę własność. Wykażemy, że jest to niemożliwe. Przypuśćmy, że istnieją takie liczby całkowite x, y, że $c+1=x^2$, $6c+5=y^2$. Wówczas $6x^2-y^2=1$, skąd wnioskujemy, iż liczba y jest nieparzysta, a więc jej kwadrat daje resztę 1 przy dzieleniu przez 8. Zatem $6x^2$ daje resztę 2 przy dzieleniu przez 8, skąd $3x^2$ daje resztę 1 przy dzieleniu przez 4, co jest niemożliwe. Zatem w tym przypadku liczba p nie jest nigdy kwadratem liczby całkowitej. Zauważmy, iż $3k+1=12c+10$ także nie może być kwadratem liczby całkowitej — jest to liczba parzysta niepodzielna przez 4.

Pozostało więc znaleźć najmniejszą liczbę $k=4c+1$, dla której obie liczby $2c+1$ oraz $3c+1$ są kwadratami liczb całkowitych. Oznaczając te kwadraty odpowiednio przez x^2, y^2 dostajemy, iż $3x^2-2y^2=1$, skąd x jest liczbą nieparzystą. Wobec tego $2y^2$ daje resztę 2 przy dzieleniu przez 4, więc y też jest liczbą nieparzystą. Podstawiając $x=2a+1$, $y=2b+1$ do równania $3x^2-2y^2=1$ dostajemy związek $3a(a+1)=2b(b+1)$ i podstawiając $a=1,2,\ldots$ znajdujemy rozwiązanie $a=4$, $b=5$, które odpowiada $x=9$, $y=11$, $c=40$ i $k=161$.

Regulamin Meczu Matematycznego

1. W Meczu biorą udział dwie drużyny. Każda z drużyn wybiera ze swojego grona Kapitana.

2. W pierwszej fazie Meczu obie drużyny rozwiązują 11 zadań dostarczonych przez Jury i przygotowują się do zreferowania rozwiązań przy tablicy.

3. Drugą fazą Meczu jest rozgrywka.

4. Podczas rozgrywki ekipy na przemian wywołują drużynę przeciwną do zreferowania rozwiązania jednego z zadań. Wywoływanie rozpoczyna drużyna wylosowana tuż przed rozgrywką. Numer zadania jest wybierany przez drużynę wywołującą.

5. Drużyna wywołana do rozwiązania zadania deklaruje, czy przyjmuje zadanie.

6. Jeżeli drużyna wywołana przyjmuje zadanie, Kapitan drużyny **wywołującej** wyznacza zawodnika drużyny wywołanej do zreferowania rozwiązania przy tablicy. Rozwiązanie to jest oceniane przez Jury.

7. Zawodnik może być wyznaczony jedynie wtedy, gdy każdy zawodnik z jego drużyny był już wyznaczony do referowania nie mniej razy niż on.

8. Osoba referująca nie może korzystać z notatek, ani konsultować się ze swoją drużyną. Drużyna przeciwna nie może przerywać referującemu.

9. Kapitan drużyny wywołanej może odwoływać osoby referujące dowolną liczbę razy. Także osoba referująca może zrezygnować z referowania. Kapitan prosi wówczas drużynę przeciwną o wyznaczenie nowego referującego. N-ta zmiana **w czasie meczu** powoduje odjęcie N punktów drużynie zmieniającej referującego. Jeżeli do referowania wyznaczono kapitana, wskazuje on swego zastępcę.

10. Czas na zreferowanie rozwiązania wynosi 15 minut. Po upływie tego czasu Jury może przerwać referowanie, może poprosić o streszczenie dalszej części rozwiązania lub pozwolić na dalsze referowanie, w zależności od tego, czy rozwiązanie zdaniem Jury rokuje nadzieje na poprawność i zbliża się do końca.

11. Po oznajmieniu przez referującego, że zakończył referowanie, drużyna przeciwna zgłasza zastrzeżenia co do poprawności rozwiązania, a następnie referujący odpowiada na te zastrzeżenia.

12. Jeżeli Jury uznaje rozwiązanie za poprawne, punktuje je od 5 do 10 punktów. Jury może przyznać drużynie wywołującej te punkty, które zostały odjęte drużynie rozwiązującej, jeżeli usterki rozwiązania zostały przez tę drużynę zauważone.

13. Jeżeli Jury nie uznaje rozwiązania za poprawne, żadna z drużyn nie otrzymuje punktów, chyba że drużyna wywołująca zwróciła uwagę na błędy lub luki dyskwalifikujące rozwiązanie. Wtedy ma ona prawo do przedstawienia własnego rozwiązania na zasadach i przy punktacji określonych w punktach **6–12**.

14. Jeżeli drużyna wywołana nie przyjmie zadania, rozwiązuje je drużyna wywołująca zgodnie z zasadami określonymi w punktach **6–12**. Jeśli jednak nie przedstawi ona poprawnego rozwiązania, otrzyma -10 (minus 10) punktów.

15. Rozgrywka kończy się po wywołaniu 8 zadań. W przypadku remisu wywołuje się dodatkowo 2 zadania.

Spis treści